

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

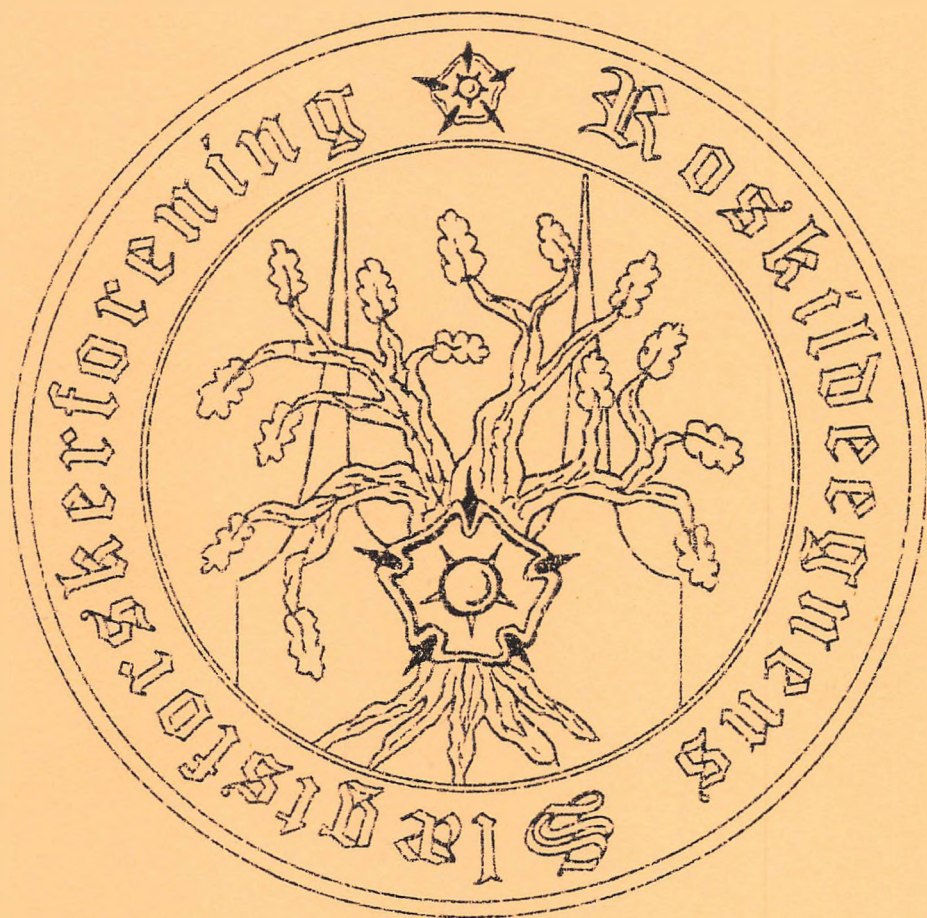
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Årsskrift 2004

Roskildeegnens Slægtsforskerforening

17. årgang

Årsskrift 2004

Roskildeegnens Slægtsforskerforening

17. årgang

Årsskrift 2004

17. årgang

Udgivet af: Roskildeegnens Slægtsforskerforening

Redaktion: Karna Hansen
Henning Kiilerich

på: Forlaget HEROLD
Lindevænget 3
Vellerup
4050 Skibby
Telefon 4636 9090

Copyright © 2004: Forlaget HEROLD
og Roskildeegnens Slægtsforskerforening

1. udgave, 1. oplag

ISBN 87-89165-09-8
ISSN 0904-1427

Enhver form for gengivelse fra dette skrift
må kun ske med angivelse af kilden.

Indhold

Erindringer om min farfar	4
<i>Lis Neergaard</i>	
Gode råd og held ved en anejagt	27
<i>Ole Sylvester-Nielsen</i>	
Sølægdsrullerne	33
<i>Jens V. Olsen</i>	
Årsberetning 2003-2004.....	40
<i>Kit Bisgård</i>	
Bestyrelsen	42
Foreningens hjemmeside på Internettet:	42

Erindringer om min farfar

Af Lis Neergaard

Min farfar Immanuel Lars Birkedal Rasmussen er født 13/10 1865 i Besser på Samsø. Han startede handelsgartneri i 1890'erne på en del af Lautrupgårds jorder i Roskilde, Ringstedgade 67, overfor Spritfabrikken. Lautrupgård ejedes af proprietær Emanuel Neergaard. Dennes kone Petrea Neergaard f. Kjærulf døde 1896 og Emanuel 1897. Herefter betalte Immanuel leje af gartneriet til datteren Elisabeth Neergaard. De to unge fattede kærlighed til hinanden. De byggede så villaen i 1900 og blev gift 10/4 1900. Immanuel skrev sine erindringer om barndom og ungdom efter sin hustrus død i 1952, han er da 87 år gammel. Han har skrevet nedenstående erindringer i et kladdehæfte, hans bogstaver er bibeholdt.

Den 13 Oct 1865 skete en stor Begivenhed i Besser paa Samsø der blev født et Drengbarn og Drengen var mig. Fader havde begyndt en Købmandshandel i Besser og naar Fader var ude paa Forretninger skulde Moder passe Butikken.

Naar Vejret saa var kønt blev jeg stillet udenfor Butiksdøren i min Vugge. Fader havde en stor Hund og det er fortalt mig at den saa snart jeg var stillet udenfor lagde sig ved Siden af Vuggen og blev der indtil Moder bar mig ind igen og ingen af Kunderne fik Lov til at røre mig.

Forretningen gik daarligt og efter et Par Aars Forløb blev Fader er-

klæret konkurs og ved Auktionen over Indboet købte Bedstefader Husum det vigtigste af Husgeraadet Senge, Sengeklæder og Moders Klaver og saa flyttede Moder og jeg til Tranebjerg Præstegaard.

Paa den Tid var Telegrafi noget nyt for Samsø der skulde oprettes en Telegrafstation derovre og Fader haabede paa at kunde faa den Stilling og rejste til Aarhus eller Aalborg for at lære Profesionen, det tog et Aarstid, men han fik ikke Stillingen, fik kun Lov til et Par Gange at vikariere.

Saa skulde Fader finde paa noget andet, der var paa den Tid ikke nogen Fotograf paa Samsø og saa drog han igen ud et Aarstid for at lære dette Fag, der gik atter et Aarstid og Fader kom tilbage, han anskaffede sig en tohjulet Vogn med en meget høj Kasse paa hvori der hverken var Vindu eller Dør, men derimod et Hul i Bunden, naar han havde taget en Plade, krøb han ind under Vognen og op gennem Hullet, og saa havde han et Mørkekammer til fremkaldelse af Billeder. Inde i Kassen var der Hylde, hvor han havde de forskellige Kemikalier. Paa Køretøjet var der to Vognstænger saa han kunde spænde en Hest for og saaledes køre fra By til By og fotografere Bønderkonerne. Det var jo noget primitivt, og det viste sig ogsaa at der ikke var nogen Levevej i det.

Efter at have søgt forskellige Stillinger fik Fader Tilbud om en Plads som Forvalter paa Hejnede Damp-teglværk paa Ulvshale paa Møen. Ejerne var gift med Moders Coissine. Der hørte ingen Lejlighed til Pladsen, saa Moder og jeg blev foreløbig i Præstegaarden, hvor jeg selvfølgelig blev rædsomt forkælet af Moders de to elskelige (Bedste)-forældre og tre Tanter, jeg var eneste Barn i Præstegaarden og Tanterne betragtede mig nærmest som et dejligt levende Legetøj, sammen med deres mange Veninder, lærte de mig en Masse Kunster og alenlange Remser, som jeg selvfølgelig ikke forstod Meningen af og naar der saa kom Fremmede maatte jeg optræde, jeg husker endnu en af Remserne. Den lød: "O hvor jeg dog er et lykkeligt Barn, ingen mig krænker alle vise de mig den mest udsøgte Opmærksomhed".

Det var en lykkelig Tid for mig velnok den lykkeligste jeg har haft, men ikke saa god for Moder, der maatte undvære eget Hjem.

Af større Begivenheder i de fire Aar Moder og jeg boede i Præstegaarden, kan jeg særlig huske at et stort amerikansk tremastet Skib ladet med Stenolie (Petroleum) bestemt til Aarhus kom i Brand imellem Thunø og Samsø, det var blikstille den Dag, alle Segl var sat, der var et mægtigt Baal efterhaanden som Petroleumstønderne sprang og olien flød ud over Skibet og Vandet og midt i det hele stod de tre Master som mægtige Fakler, jeg stod med Bedstefader paa Møllebakken og saa det hele og kan

endnu huske alle Enkeltheder, det maa have gjort et stærkt Indtryk paa mig det er jo 83 Aar siden. Mærkeligt nok brændte al Petroleummen ikke, der drev senere nogle og halvtres Tønder i Land paa Samsø og de var velkomne da den almindelige Lyskilde derovre endnu dengang, var Tællepraasen.

En anden Begivenhed der skete i de Aar jeg var paa Samsø var Stormfloden i 1872. Moder og jeg var den Dag paa Besøg hos Bedstefader Rasmussen i Ballen. Der var Paalandsvind og Bølgerne slog ind over Vejen og ramte Gavlen af Huset, som heldigvis var opført af Presset. Bølgerne var de største jeg har set og jeg har dog oplevet en Storm paa Nordsøen.

Den dag druknede mange Mennesker og mange Huse blev skyllet bort af Højvandet navnlig paa Sydhavsøerne; at der havde været Højvande dernede saa jeg næste Aar. Paa en Eng nedenfor Møens Klint stod tre store tremastede Skibe, som var strandet der. Nu stod de paa tør Land men mange Favne fra Vandet. Det var den største Naturkatastrofe der var sket her i Landet i over 100 Aar.

Da Fader havde været nogen Tid paa Teglværket lejede han en Stue i en Bondegaard som laa i Nærheden og saa kom Moder og jeg derover det var ikke nogen særlig stor Stue og den skulde jo være baade Soveværelse, Opholdsstue og Køkken. Køkkenet bestod af en Kasse med et Petroleumssaparater noget ganske nyt

dengang, foran Kassens aabne Side et Gardin og bag det Spisekammeret. Det var ikke særlig luksuriøst, men Moder var glad for endelig at have faaet et Slaks eget Hjem.

Da der var over en halv Mil til nærmeste Skole læste Moder med mig den Sommer.

Vort Ophold paa Møen varede kun et Aar. Teglværket bestod af en gammel og en ny Afdeling. Fader havde sit Arbejde paa den nye. Denne Afdeling var opført paa et inddæmmed Areal, hvor der var opført en stor Ringovn, stort Damp-anlæg og store Lader hvor Stenene tørredes inden de blev sat i Ovnene for at brændes endvidere var der en Bro med Skinder hvor de færdige Sten blev kørt ud til Skibe der fragtede dem til København. Det var i det hele taget en stort anlagt Virksomhed, desværre varede Herligheden ikke længe, under en stærk Storm med Højvande brød Vandet igennem Dæmningerne og satte hele Anlægget under Vand, slukkede Ilden under Dampkedlerne og i Ringovnen, ødelagde alt i Ovnene og de raa Sten i Laderne. Vandet stod tre Alen over Grunden saa alt var ødelagt. Saa var der ikke mere at gøre for Fader og han var atter arbejdsløs. Af større Begivenheder det aar mindes jeg kun et Besøg paa Klinten hvor jeg saa de føromtalte Skibe paa Land.

Fader søgte saa og fik Plads som Bestyrer af Faxe Damp-teglværk der laa midt imellem Faxe og Ladepladsen, det var et stort og moderne Anlæg, der hørte ind under Faxe

Kalkbrud, som ejedes eller lededes af en Justitsraad Garde. Der var en Del Funktionærer og disse havde mig iberegnet 7 Dreng.

Justitsraaden fandt saa paa at der skulde oprettes en Skole for disse og han ansatte en Hr. Gemsø, han var 70 Aar, havde studeret til Læge, men var dumpet til Examen og havde hultet sig igennem i mange forskellige Erhverv indtil Justitsraaden forbarmede sig over ham og ansatte ham som Lærer for os. Han egnede sig ikke til den Bestilling maaske havde han været bedre til at undervise Studenter, men os som var fra 7 til 13 Aar kunde han ikke bibringe nogen Kunskaber, det var fire spildte Aar i et hvert tilfælde for mig.

Efter et Par Aars Forløb fant Præsten, som jo var øverste Myndighed hvad Undervisningen angik at han maatte afholde Examen i vor Skole, det var en stor Begivenhed og vi blev meget betuttet da vi om Morgen kom og blev modtaget af Gemsø i Kjøle og Hvidt, det havde vi aldrig set før, han var saa nervøs at han rystede over hele Kroppen og hans Nervøsitet forplantede sig til os i en saadan Grad at da Præsten kom gik vi fuldstændig i Baglaas, vi kunde ikke besvare et eneste Spørgsmaal rigtigt og Gemsø for fra den ene Ende af Skolestuen til den anden med flagrende Skøder og rev sig i Hovedet og klagede I vidste det jo igaar, men jo mere ophidset han blev jo dummere blev vi. Præsten rystede paa Hovedet, der blev ikke givet Karakterer. Det var den største Fiasco jeg har været med til og

Præsten havde faaet nok, han kom ikke oftere.

Den lille Jernbane som gik fra Kalkbrudet og til Ladepladsen kørte lige forbi Teglværket. Paa Vejen op til Kalkbrudet standsede det ved Teglværket for at tage Vand og da Fartplanen passede med min Skoletid kørte jeg med op. Der var jo ikke Personvogne men kun aabne Vogne meget mindre og lavere end dem vi nu kender, naar jeg saa efter Skoletid skulde hjem stod jeg atter paa toget paa den bagerste Vogn som tillige var Bremsevogn og hvor der stod en Togbetjent. der var en længere Skraaning fra Kalkbrudet til Teglværket saa der maatte bremses kraftigt for at Farten ikke skulde blive for stor saa Vognene hoppede af Sporet, men paa den anden Side maatte Farten ikke forminskes for meget, da det lille Lokomotiv saa ikke kunde trække Togstammen som bestod af 15 a 20 fuldtlæssede Vogne det sidste Stykke Vej, det kunde altsaa ikke standse for at sætte mig af saa jeg maatte hoppe af i Farten. Fader havde faaet Lokomotivføreren til at mindske saa meget han turde de første Par Dage, ligesom Fader selv i Førstningen stod ude og fangede mig, naar jeg hoppede af. Senere blev jeg saa øvet at det var unødvendigt at tage Hensyn til mig.

Af Begivenheder i de fire Aar vi boede der kan jeg nævne at jeg var med til 300 Aarsfesten i Køge i anledning af Slaget i Køge Bugt, samt at vi en Dag var kørende til Gisselfeldt for at se Have og Drivhuse. Jeg var meget interesseret i

Drivhusene. Jeg tror at det var der jeg fik Interesse for Blomster, der var navnlig en Fuxia, Auroa du Matin (et mærkeligt navn) og den graa og brune Tradescantia som dyrkes endnu som gjorde Indtryk paa mig. Fader fik nogle Stiklinger og de voksede virkelig.

Medens vi boede der var Moder og jeg to Gange på Samsø i Sommerferien, det var en temmelig besværlig Rejse først med Vogn til Faxe, derefter med Deligence til Haslev med Tog til Roskilde, derfra til Korsør (Kalundborgbanen eksisterede ikke den Gang) saa med Dampskib til Kaasen saa i en Robaad og endelig i Bedstefaders store Kalesjevogn til Tranbjerg. Jeg var rædsom Søsyg, men når jeg først var i Præstegaarden var alle Genvordigheder glemte. Opholdet i Faxe fik ogsaa Ende, det viste sig at Leret som Murstenene skulde laves af slap op og Virksomheden standsede af sig selv.

Fader forpagtede saa et lille Teglværk i Oure paa Falster, Det var forpagtet paa den Maade at Ejeren en Købmand Nebble skulde til en meget billig Pris overtage de Mursten som Fader ikke kunde sælge, der var ikke meget Byggeri det Aar saa det var smaat med Salget. Teglværket laa lige ud til Grønsund og vi havde en Bro som gik ud til dybt Vand saa store Skibe kunde lægge til Brohovedet og Fader solgte en Del Sten til Svenske og Finske Skibe, som Ballast, disse kom med Tømmer til Stubbekøbing og andre Havne og i Stedet for at købe Sand som Ballast

fik de Mursten, som de saa kunde afsætte i deres Hjemsted, naar vi havde saadant Skib ved Broen tilbragte jeg al min Fritid ombord.

Da det første Aar var gaaet havde Fader lavet saa mange Mursten at Købmand Nebble ikke kunde tage mere han mente at der var nok til et Par Aar, saa var vi lige vidt igen, da Fader havde forpagtet fra April til April forlangte Nebble at Fader skulde blive boende der hele Vinteren da Teglværket ikke kunde staa uden Tilsyn. Moder og jeg var inviteret til at holde Jul ovre paa Strynø hvor Onkel Juul var Præst.

Paa Falster havde Fader forsøgt at faa mig ind i Borgerskolen i Stubbekøbing, men der var ingen ledig Plads for mig vi boede jo i en anden kommune. Jeg kom saa i Skole i Vejringe, som laa en halv Milsvej inde i Landet. Der var kun Skolegang 3 Dage om Ugen, de andre 3 Dage blev jeg puttet ind i en Skole for halvvoksne Pigebørn, det var rædsomt, jeg havde ingen Lektier, blev aldrig hørt, jeg bare sad.

I Landsbyskolen lærte jeg dog lidt og der oplevede jeg min anden Examen, det var en Bispevisitat og jeg gruede lidt for den i Erindring om den første, men det gik forbløffende godt. Vi havde skrevet Stil og jeg havde faaet opgivet at skulde skrive om "En Morgen ved Stranden" det var jo et emne for mig, der boede lige ud til Grønsund og jeg skrev en lang Historie om en Søndag Morgen hvor jeg havde været meget tidligt oppe, nøjagtig som jag havde opfattet det og jeg oplevede den

eneste Gang jeg har udmærket mig i Skoletiden. Stilen blev læst op for Klassen. Biskop Monrad (den tidligere Statsminister) kom hen til min Plads klappede mig paa Hovedet og roste mig meget og jeg stod der og var blodrød i Hovedet og ønskede mig langt bort. Fader og Moder blev meget glade da jeg kom hjem og fortalte det.

Jeg befandt mig godt det Aar vel nærmest fordi vi boede ved et stærkt trafikeret Vand der var næsten stadig Sejlskibe at se paa. Dampere kom kun sjældent og Motorbaade var endnu ikke opfundet. For Fader og mig var det en god Tid, derimod har jeg senere mange Gange tænkt paa at for Moder maa det have været en streng Tid. Fader havde for at faa saa billig Arbejdskraft som muligt fæstet 4 Svenske Karle som Moder skulde koste foruden at skulde passe Hjemmet, Fader og mig, saa det var et stort Arbejde der blev lagt paa hende. Moder havde jo ingen Hjælp og der var lang Vej til Stubbekøbing naar hun skulde gøre Indkøb, vi havde Baad og sommetider sejlede Fader ind for at hente Varene, men mange Gange maatte Moder trave ind for at faa hvad hun skulde bruge.

Saa sluttede vort Ophold paa Falster. Fader skulde imidlertid blive boende paa Teglværket indtil 1. April, da det ikke kunde staa ubeboet og desuden kunde Fader maaske sælge nogle Sten i Vinterens Løb. Saa blev det bestemt at Moder og jeg skulde rejse over til Onkel Juhl, som var Præst paa Strynø for at holde Jul der, og efter Nytaar skulde vi saa

rejse til Samsø, hvor Fader saa skulde komme senere for at bestyre et lille Teglværk som Bedstefader Rasmussen ejede. Moder og jeg rejste saa med Dampskib til Svendborg og derpaa med et lille Skib som gik til Ærø, men satte Passagere af paa Strynø.

Det var Meningen at vi lige efter Nytaar skulde rejse til Samsø, men det var faldet i med Frost og al Trafik var stanset, senere blev det Is-transport over til Langeland og derfra til Svendborg, men forinden den var etableret var ogsaa Odense Fjord blokeret. Det var Meningen at vi skulde have taget til Odense og derfra med Dampskib til Ballen. Saa var vi grundigt indefrosset og vi maatte blive der til sidst i Marts. Saa kom jeg i Skole der i et par Maaneder. Vi havde en ung Lærer paa 18 Aar, han var mere Kammerat end Lærer. Jeg var i disse Maaneder med til 5 Bryllupper, det var Skik derovre at Præsten og hans Familie skulde være med til Gilderne, naar der var saa mange paa den lille Ø i Vintermaanederne var det fordi alle unge Mænd var Søfolk og de var hjemme om Vinteren. De havde en morsom Skik derovre, alle unge Mænd stillede sig op i to Rækker med deres Bøsser fra Brudehuset og til Kirken der var ikke Vogne derovre saa Brudeparret maatte spadsere til Kirken i al deres Pragt og efterhaanden som Prosetionen passerede knaldede Bøssen og det gentog sig efter Vielsen.

Omsider blev Vandet aabent igen og vi rejste til Samsø, hvor Fader

indtraf omtrent samtidig og saa flyttede vi ind paa Holmsborg Teglværk og jeg kom til at gaa i Skole i Thorup, det var omtrent den eneste Skole hvor jeg havde lært noget saa det kan nok siges at jeg har haft en meget mangelfuld Skoleundervisning.

Det Aar døde Bedstefader Husum d. 20 dec. Dagen før hans 78 Aars Fødselsdag, han var et Par Dage i Forvejen faldet og havde beskadiget Hoften, det var forøvrigt paa samme Maade min Moder og senere Mor Lis maatte forlade os. Bedstefader blev begravet Juleaften og det blev jo ikke den Jul som jeg plejede at opleve i Præstegaarden og som jeg senere søgte at gentage da jeg selv fik et Hjem. Den 4. April blev jeg konfirmeret af min Onkel Ludvig Husum i Tranebjerg Kirke. Moder var desværre syg og maatte holde Sengen saa Fader og jeg spadserede ene til Tranebjerg.

Efter Konfirmationen blev vi en Timestid i Præstegaarden, hvorefter vi gik hjem, jeg syntes det var Synd at Moder skulde ligge alene derhjemme saa trak jeg i det daglige Tøj og den Konfirmation var forbi. Der er noget Forskæld fra den Gang og til nu, af Gaver fik jeg en Bog med blanke Blade, hvori Moder senere nedskrev de Sange hun paa den Tid skrev saa mange af og endvidere den Spiseske som Bedstefader havde benyttet, det var Gaverne. Min Konfirmationsdragt var et omsyret Sæt som Laurentius Rasmussen var vokset fra og senere sled jeg troligt Juliusses, Johannes og Laurentiusses aflagte Klæder. Dengang fandt jeg

det meget naturligt, men senere har jeg indset at vi var meget fattige.

Da der ikke fandtes nogen Form for Gartneri paa Samsø fik jeg Plads paa en Herregaard Vejerupgaard ved Marslev St. paa Fyn og Christihimmelfartsdag kl. 4 om Morgenen gik Fader og jeg om Bord paa Sct. Knud, hen paa Eftermiddagen kom vi saa til Gaarden. Vi blev anvist et pænt Værelse og da Fader ikke kunde komme hjem før næste Dag blev han der om Natten.

Næste Morgen fulgte jeg saa Fader til Stationen og vendte tilbage, saa viste det sig at jeg ikke skulde blive i det Værelse, men flyttede op paa et Loftsværelse hvor der i Forvejen laa tre andre Elever, det var en mærkelig Forsamling, der var 5 Elever ialt (den ene laa ude paa Loftet under Teglstene) samt en mislykket Adelsmand, som kun sjældent arbejdede med, men som betalte godt for sig, den ældste var 36 Aar derefter 26 - 24 - 17 - 16 og saa endelig jeg der var 14 altsaa i høj Grad yngste Elev. Alle Eleverne havde betalt 200 Kr for at faa Lov til at arbejde, Adelsmanden 300 Kr. og da Kosten var meget Tarvelig havde Gartner Møller meget billig Arbejds-kraft, og saa viste det sig at Møller overhovedet slet ikke var Gartner, han havde været Kusk paa en anden Herregaard og skulde arbejde i Haven, naar der ikke var andet Arbejde til ham.

Vejerupgaard ejedes af en Hofjægermester Løvenhjælm som imidlertid ved sin Død havde spillet alt hvad han ejede bort, og

Ejendommen blev sat under Administration. Avlsgaarden og Gartneriet blev bortforpagtet men Enken og hendes Døtre fik Lov til at bebo Slottet for at det ikke skulde staa tomt og forfalde.

Møller havde i sin tidligere Plads set at der var Penge at tjene ved at have Elever som betalte for sig og han forpagtede saa Vejerupgaards Have for 500 Kr. om Aaret, samt lidt Grøntsager til Hofjægermesterindens Husholdning samt holde Ridebanen skuffet en Gang om Maaneden, der havde jeg mit værste Arbejde, de andre holdt jo paa at vi skulde skuffe lige meget og jeg var jo lille og Skuffejernet stort og jeg fik jo altid det mindst skarpe, men det gik, den ældste af dem var flink.

Mit første Arbejde var jeg ikke saa heldig med. Gartneren tog mig med ind i et Vinhus og viste mig at jeg skulde studse Vinstokken under Glasset lidt saa der kunde komme Lys til Vinstokken paa Bagvæggen. Efter at have skaaret et par Grene og Blade af sagde han at nu kunde jeg fortsætte og saa gik han jeg stod lidt og saa paa Arbejdet saa syntes jeg det var Synd at skære de saftfulde Ranker af de bløde saa meget, saa jeg nøjedes med at skære Blade af, det var selvfølgelig galt men det var ogsaa galt at sætte mig til et saadant Arbejde uden Tilsyn. Mit næste Arbejde var at plante Gulerødder, det forløb ikke bedre, men det viste sig først senere. Der var et Bed med Gulerødder der skulde tyndes ud og Gartneren syntes at det var Synd at kaste de optrukne Planter bort saa jeg

blev sat til at plante dem og de voksede virkelig, men da vi senere høstede dem viste det sig at der var kun en lille Knold med Masser af Rødder, saa de var kun til at kaste bort.

I Pintsen havde jeg et Par Dage fri og besøgte Onkel Juul som da var Præst i Østerhæsing, ligeledes havde jeg en Sommerferie paa Samsø paa en 5 - 6 Dage den blev ikke saa vellykket som jeg havde glædet mig til.

Da Bedstefader Rasmussen ikke kunde taale at se nogen uvirksom satte han mig første Dag til at sortere en uhyre stor Bunke Kartoffler, han mente at det maatte være et rigtigt Arbejde for en vordende Gartner, jeg maa indrømme at naar Bedstefader var ude af Syne forsvandt jeg lige saa stille.

Hen paa Efteraaret fik jeg en Dag kraftig Mavepine og Gartner Møller som var bange for at faa en Patient liggende foreslog at jeg skulde rejse hjem for at blive passet godt, da jeg naaede Samsø var Mavepinen naturligvis overstaet, saa jeg retournerede med næste Dampskib. Af andre Episoder mindes jeg at da Jordbærrene begyndte at modnes kom Gartner Møller med 6 Bær i Haanden og gav os hver et men den 17-årige sagde "Nej Tak, jeg kan ikke lide Jordbær, det lønnede sig. Vi havde et Stykke med Dessert Jordbær og hver Gang der skulde plukkes blev han sendt alene derhen og efter eget sigende aad han saa længe han orkede.

Da vi naaede Jul blev vi alle sendt paa Juleferie, de andre til Sjælland, jeg til Onkel Juul og jeg fik 1 Julegave en dejlig Gartnerkniv. Gaver var ellers ikke saa almindelige den Gang. Da jeg efter Nytaar kom tilbage var det blevet haard Frost og den var trængt ind i Drivhusene saa alt var ødelagt, saa var der jo ingen Grund til at fyre mere den Vinter, det behageligste var at Bagsiden af Drivhuset altsaa under den skraa Række Hylde var det eneste Opholdssted for Eleverne udover vore Senge, der stod et Bord og to Havebænke, der spiste vi og opholdt os efter Arbejdstid.

Frosten var saa haard at da Juleferien var forbi var der Istransport over Storebælt og de 4 Elever som var rejst derover saa vi ikke mere. Det var et Held for Gartneren for da alt var frosset var der intet Arbejde for de mange Mennesker, og han havde jo faaet sin Betaling for at have os. Mit Arbejde var saa at hukke det Brænde som Møller varmede sig ved, men jeg fik ikke selv nogen Varme af det desuden var der meget Sne den Vinter saa jeg skulde holde Vejen aaben til Stalden og Avlsgaarden samt bringe de faa Grøntsager ned til Slottet. Her var Hofjægermesterinden saa fattig at hun ikke kunde fyre op andre Steder end i Køkkenet, som var i Kælderen og hun havde ondt af mig der ingen Steder havde at være saa hun tilbød mig at jeg maatte komme ned til hende om Aftenen. Om Dagen naar jeg ikke havde noget at bestille gik jeg over i Kostalden, der var Varme.

Gartneren skulde stille en Mand til Snekastning paa Amtsvejen, da han ikke havde andre end mig blev jeg sendt ud sammen med en Snes Karle og Husmænd, det var bitterlig koldt og der smagte jeg for første Gang Brændevin, en af Husmændene fik ondt af mig og gav mig af sin Lommelærke. Hen paa Eftermiddagen sendte Snefogeden mig hjem, han syntes jeg havde faaet nok og Gartneren fik at vide at det var voksne Folk der skulde møde saa for Eftertiden maatte han leje en Husmand til at møde.

Gartner Møller holdt meget af at snakke. Naar vi arbejdede sammen i Flok fortalte han tit Historier, blandt andet om hvorledes han havde faaet sin Kone. Hun var Gaardmandsdatter og selvfølgelig meget for god til en Herregaardskarl, men saa ordnede det sig nemt ved Hjælp af et Høloft og det efterfølgende Resultat.

Brylluppet blev holdt og Drengen kom naturligvis 5 a 6 Maaneder for tidligt, men han fik Konen og saa mange Penge at han kunde forpagte Vejerupgaards Have.

Saa blev det endeligt Foraar og jeg kunde rejse til Samsø. Fader havde i den Tid han var alene paa Teglværket paa Falster stiftet Bekendtskab med Gartner Hoffmann i Stubbekøbing, som ogsaa nedstammer fra Samsø og Fader skrev over til ham om han ikke havde Brug for en Elev, han svarede tilbage at han aldrig før havde haft Elev, men havde Lyst til at prøve og saa fik jeg Pladsen og rejste derover. Nu var Kalundborgbanen blevet aabnet og

jeg tog altsaa den Vej. Jeg kom til Stubbekøbing Kl. 3 om Morgenen og Hoffmann havde aftalt med Vægteren at han skulde tage imod mig ved Deligensen og vække Frk. Hoffmann, som styrede Huset for sin Broder, for at hun kunde give mig et tiltrængt Maaltid Mad. Gartneriet var ikke stort, det bestod vel af knapt ½ Td. land, et Drivhus paa 4 Vinduer og ca. 10 Mistbænkevinduer.

Det var ikke nogen god Plads Fader der havde skaffet mig. Hoffmann var nærmest en Særling f.Ex. havde han faste Priser, ens Sommer og Vinter. 1 Krans kostede 1,50 og en Buket 75 Øre og dersom nogen vilde have til andre Priser sagde han, "Det kan de ikke faa hos mig".

Det eneste Gode der var ved Pladsen var at Gartneriet laa lige ud til Grønsund saa der var ikke mange Skibe eller Baade der kom forbi uden at jeg saa dem og den Gang var det jo saa godt som altid Sejlskibe. En anden Fordel var det at Maden var god jeg spiste til Middag sammen med Gartneren, hans Moder og Søster, de andre Maaltider fik jeg serveret i en lille Stue som benyttedes til Frøudsalg.

Da der ikke var et ledigt Værelse i Hoffmanns Lejlighed blev jeg lejet ind i et Tagkammer lige over for. Der blev saa hængt en Klokke op over Sengen og et Reb blev stukket ud gennem Vinduet og naar jeg skulde op Kl. 5½ kom Frk Hoffmann over og trak i Rebet. Desværre opdagede unge Mennesker, som var sent ude Rebet og det var ikke sjældent at min Søvn blev forstyrret.

Arbejdsdagen var meget lang det var ikke Fyraften før KL. 8 og sommetider senere og hveranden Søndag arbejdede jeg hele Dagen, hveranden til KL. 12 og saa hændte det at jeg blev sendt i Kirke, naar der var Eftermiddags Tjeneste, der snød jeg nu naar jeg kunde, det var ikke morsomt at se Byens andre Lærlinge holde fri hele Søndagen. Gartneren selv holdt kun fri første Pintsedag. Da kom han ikke i Gartneriet uden Morgen og Aften.

Jeg havde faaet Besked om at tage Luften fra Mistbænksvinduerne. Og saa gik det hverken værre eller bedre end at jeg glemte det. Jeg havde sammen med en Kammerat af et gammelt Fiskenet vi havde fundet paa Havnepladsen faaet lavet en Ruse og Søndag Aften skulde den prøves saa snart det blev mørkt, vi viste at naar Vandet i Aaen blev varmt gik Fiskene ud i Grønsund, og vi var heldige den Nat, vi fangede 82 Fisk, langt flere end vi kunde bære hjem. Da det blev lyst gik vi hjem med dem af Fiskene vi kunde bære, og saa kom jeg i Tanke om Luften, den var taget fra, og Dagen efter var der til mig i en god Mening.

Jeg var ikke særlig godt aflagt hvad Penge angik. Løn fik jeg ikke og Fader havde bedt Hoffmann om at give mig 50 Øre om Maaneden til Lommepege, Drikkepenge kendtes saa godt som ikke dengang, men jeg fik alligevel en Gang 25 Øre efter at have været flere gange med Kranse til en stor Købmands Begravelse, jeg troede det var en Fejltagelse og at jeg kun skulde have 10 Øre, men Damen

smilede og sagde det var rigtigt nok jeg havde jo været der flere Gange, det var 14 dages Lommepege.

En anden Gang var jeg med en Krans til en Værtshusholder og han spurgte "Vil Du have en Bajer min Dreng" jeg kunde ikke faa mig selv til at sige "Nej Tak". Det var min første Bajer og den smagte rædsomt.

Ved Siden af Gartneriet boede en Fisker, han havde en Pram, som jeg kunde leje for 3 Øre i Timen, han fik saa godt som alle mine Penge hveranden Søndag Eftermiddag.

Da der jo ikke var meget inden-dørs Arbejde i det lille Drivhus var det Meningen at jeg skulde tage hjem fra Midten af Dec. til ca. 1. Marts, jeg drog saa hjem til Samsø og hjalp i den Tid til i Butikken i Ballen. I Efteraarstiden hvor jeg ikke kunde se at arbejde ude klistrede jeg Frøposer, skrev Navn paa dem og afvejede Frø, saa vi havde et lager naar Foraaret kom, jeg har skrevet Radiser mange Hundrede Gange.

Vi havde ikke Vand indlagt i Gartneriet, saa jeg maatte bære alt hvad der brugtes fra en Post i en Garvergaard et Par Hundrede Alen fra Gartneriet, saa i og for sig var det heldigt at Drivhuset ikke var større. De eneste lyse Minder jeg har fra den Tid (to Aar) jeg var derovre var at jeg daglig havde Vandet lige udenfor Gartneriet og at jeg i de to Aar blev en ren Vandhund, jeg præsterede at gaa i Vandet til den 13 Oct, men da var Vandet ogsaa koldt, jeg maatte jo klæde mig af og paa paa aaben Strand.

Min næste Plads var hos P. Rasmussen i Kolding. Pladsen var iogforsig ikke saa daarlig det var Gartnerarbejde jeg blev sat til vi havde foruden Gartneri ogsaa Landbrug, der var to Heste to Køer og ti Grise, den menneskelige Besætning bestod af en Karl en tysk Medhjælper og to Elever samt en Pige, jeg havde der et ordentlig Værelse, men selvfølgelig uden Varme, om Vinteren samledes vi om Aftenen i Karlekammeret som laa for Enden af Hestestalden og derved fik lidt Varme fra Bæsterne.

Det der var daarligt var Kosten. Vi skulde saa vidt muligt leve af egne Produkter. Brødet blev betalt med Rug. Kartofler og Kaalrabi hentedes i Marken og Flæsket blev leveret af Svinene, de blev begge slagtet om Efteraaret og de første Dage blev vi stoppet med Sortepølse saa vi blev kede af det. Flæsket var i Førstningen meget godt, men hen paa Sommeren blev det saa salt at det næsten ikke var til at faa ned og vi fik det mange Gange, 7 Gange om Ugen.

Med Formaden var det ikke stort bedre. Køerne blev fodret med Halm og Kaalrabi og Mælken var saa bitter at det kneb med at faa den ned. Formaden bestod som regel af Vandgrød. Der blev kogt en stor Grydefuld Grød som de første Dage serveredes som Grød med Mælk til og naar Skorpen blev for tyk, som Mælkegrød. Naa men Kosten var maaske ikke saa daarlig, jeg voksede da en Del det Aar jeg var der.

Til Jul fik jeg Ferie og rejste hjem. Fader havde faaet Plads paa Spritfabrikken i Roskilde, saa jeg saa for første Gang det nye Hjem. Paa Rejsen hjem havde det nær gaaet galt, i Korsør opdagede jeg at jeg havde mistet min Billet, Togføreren sagde at saa maatte jeg købe en ny, jeg forklarede at det kunde jeg ikke, jeg viste ham at hele min Kassebeholdning bestod af 15 Øre samt Garantibevis for min Bagage, han var flink nok til at lade mig køre med, med Garantibeviset som Billet. Da jeg kom hjem fandt jeg Billetten, den havde skubbet sig ind i Indpakningen om et Gummitræ, som jeg havde med til Fader. Det Gummitræ fik forøvrigt en lang Levetid. Fader holdt Liv i det indtil jeg selv fik Gartneri. Det blev plantet ud i mit første Drivhus og blev Moder til mange Hundrede Gummitræer, som jeg senere lavede.

Juleaften var vi inviteret ind til Forretningsfører Jensen, han havde ogsaa en Julegave til mig, en Halvkasse smaa Cigarer, paa Omslaget havde han skrevet

"De ryger, det siger da Deres Far nuvel, saa byder jeg paa en Cigar En daarlig Erindring det maa De verlasser naar Røgen er væk, saa har De kun Kassen"

saa megen Røgelse havde jeg aldrig ejet og saa ovenikøbet Cigarer.

Af Begivenhederne det Aar i Kolding mindes jeg især to Ting. Rasmussen rejste hvert Efteraar til Hamburg for at købe Varer, han foreslog Fader at tage mig med, saa

jeg kunde se nogle store Gartnerier og Fader gik ind paa at betale Rejsen, samtidig tog Gartneren Stryfen, Medhjælperen med, da han flere Aar havde arbejdet i Hamburg og var inde i hvor de forskellige Gartnerier laa og hvad de dyrkede, der saa jeg saa for første Gang store Gartnerier med mange Drivhuse (de var forøvrigt smaa imod de Gartnerier vi nu har herhjemme). Vi drog ud tidligt om Morgenen først til Planteskolen der laa lidt Nord for Hamburg, det interesserede mig ikke megen, men de sidste Dage var vi i Blomstergartnerier, hvor vi købte navnlig Ting som Kamelia, Acalia, Erika og grønne Planter og der gjorde jeg lidt Nytte ved at være med til at tage Planterne ud som saa blev pakket med det samme. Rejsen var billig, vi boede i et Logihus og vi havde en Kuffert med fuld af smurte Mellemmadder, saa det eneste vi købte var Øl, de sidste to Dage var Humplerne jo lidt Tørre, men hvad gjorde det. Den sidste Eftermiddag skulde Rasmussen ud til nogle Bekendte. Stryfen og jeg skulde saa ud og se paa Byen, vi havde jo kun været i Udkanten hvor Gartnerierne laa, det gik ikke saagodt, jeg fik ikke noget af det egentlige Hamborg at se, Stryfen faldt straks ned i en Kælderbeværtning og saa gik det fra den ene Kælder til den anden, trods al min Protest, han blev hurtig meget fuld og tilsidst maatte jeg gaa fra ham, vi skulde møde Rasmussen paa Altona Banegaard Kl 6, men hvor laa Banegaarden, jeg anede det ikke og Sproget kunde jeg ikke og der var

kun en halv Time til Kl 6, ingen af dem jeg spurgte kunde forstaa et Kvæk af hvad jeg sagde, endelig løb jeg paa en Politibetjent som begreb hvor jeg skulde hen og jeg naaede at være der til Tiden og en halv Time efter gik Toget og Stryfen naaede lige at komme med smækbedøvet, han blev lagt ind i en anden Kupe og naaede at faa den værste Rus fordampet inden vi naaede hjem til Kolding.

Den anden Oplevelse jeg især mindes var min 18 Aars Fødselsdag. jeg havde for at højtideligholde Dagen købt 1/4 liter Mjød, der kunde lige blive et stort Snapseglass fuldt til hver af os fire Mandfolk. Vi var i Karlekammeret vort sædvanlige Opholdssted. Jeg kan endnu saa det hele for mig. Karlen Kornelius sad paa Sengen jeg som Hædersgæst sad paa den eneste Stol yngste Elev Gunnar sad paa Bordet og Stryfen stod op af Dørstolpen. Stryfen havde opdaget at det værste han kunde byde mig var at synge Oprørssangen "Schleswig Holstein *Mehromslungen" og den begyndte han nu at synge, Gunnar bebrejdede ham at han sang den netop nu hvor jeg var den ædle Giver, saa blev Tyskeren gal i Hovedet og sagde at han sang hvad han havde Lyst til og han greb Gunnar i Kraven og puttede ham ind under Bordet. Saa kunde jeg ikke tage mere, han havde saa tit drillet mig med den Sang, nu var Bægeret blevet fuldt, jeg greb ham i Nakken og slyngede ham imod Døren som sprang op og han faldt ud paa Stenpikningen og halvvejs under en Hest som foer for-

skrækket op i Baasen, heldigvis spar-
kede den ikke bagud. Rasmussen
havde inde i Lejligheden hørt Spek-
taklet og kom farende ud og fandt
mig liggende ovenpaa Tyskeren,
dunkende ham og skællende ud og
lovede ham at hvis han sang den en
Gang til skulde jeg slaa ham ihjel
(Jeg hørte den aldrig siden). Omsider
fik Rasmussen os skilt ad og jeg
ventede egentlig at jeg skulde jages
væk, men Rasmussen nævnte aldrig
senere noget om Slagsmaalet og jeg
tror at han undte Stryfen den Om-
gang han havde faaet. Rasmussen var
ogsaa meget nationalt sindet. Senere
levede Stryfen og jeg meget fredeligt
sammen, men han sang ikke mere
Smædevise om Danmark. Det var
mærkeligt at jeg kunde blive saa ra-
sende men han havde jo længe drillet
mig med sine haanende Viser, saa
tilsidst kogte jeg over, han var baade
ældre og større og meget stærkere
end jeg saa almindeligvis vilde han
let kunnet klare sig, men det var det
pludselige og uventede Angreb han
ikke kunde klare og da jeg først hav-
de ham i Gulvet havde jeg overtaget.

Da Foraaret kom havde jeg faaet
Plads hos Gartner Carstens i Thisted
i det Aar hvor jeg var der er der
egentlig ikke noget at mindes udover
at Onkel Ludvig nu var blevet Præst
der i Byen og han og Tante Emilie
var meget venlige og gæstfri saa jeg
tilbragte saa godt som al min Fritid
hos dem, det var jo første Gang jeg
havde Familie i den By hvor jeg var i
de 5 Aar siden min Konfirmation,
saa jeg nød det ikke at skulle sidde

og kukkelure paa et Loftsværelse
eller drive om paa Gaden.

Det følgende Foraar fik jeg Plads
hos Gartner Rosdal i Buddinge, det
var udelukkende Frilandsgartneri og
jeg var eneste Arbejdskraft. Da
Rosdal ikke havde Brug for nogen
Hjælp om Vinteren kom jeg paa
Vallekilde Højskole den Vinter.

Det var 5 dejlige Maaneder, vi
var ca 200 unge Mennesker og der
var et udmærket Kammeratskab
imellem os. I Førstningen kneb det
med at holde Øjnene aabne under
Foredragene hvoraf vi havde 4 a 5
hver Dag, vi var jo alle Friluftsmen-
nesker, men det varede ikke
længe før vi kunde holde baade Øjne
og Øre aabne. En af de Fag som især
interesserede mig var Gymnastikken,
den Gang havde man ikke Gymna-
stik i almindelige Skoler for Børn saa
det var noget helt nyt for mig, vi var
delt i to Hold da Salen ikke kunde
rumme os alle paa et Hold, jeg hørte
til Aftenholdet som nærmest bestod
af Landmænd, men for at komme
med paa Morgenholdet gik jeg ind
paa, sammen med en anden Elev at
starte en halv Time tidligere end de
andre og trække Gulvet i Gymna-
stiksalen over med en vaad Svaber.
Vi havde paa Skolen to Timers
Middagspause og for at faa endnu
mere Gymnastik gik jeg i Middags-
stunden med til et Delingsfører-
kursus, saa jeg fik ialt 3 Timers
Gymnastik om Dagen, Det kom mig
tilgode da jeg Aaret efter blev
Soldat, jeg havde betydelig lettere
end Flertallet af Kammeraterne ved
at klare de militære Øvelser.

Rosdal havde skaffet mig Plads til 1. April hos Gartner O.P.Nielsen udenfor Vestre Kirkegaard, der befandt jeg mig godt, det var det første Gartneri, hvor jeg udelukkende havde med Blomster at gøre og Nielsen var en flink Arbejdsgiver, jeg tror ikke at jeg hørte et ondt Ord i de to Aar jeg var der og vi havde fast Arbejdstid fra 6 til 6, det havde jeg ikke før været ude for, tidligere havde det først været Fyraften naar Mester sagde saa holder vi op.

Om Aftenen gik jeg ofte ind til Tante Augusta Vallentin (Faders Søster) som havde en Broderiforretning, Østergade N. 12, der tilbragte jeg mange fornøjelige Aftener og Søndage.

Næste Foraar blev jeg saa indkaldt som Soldat paa Kronborg, den første Tid var ikke morsom men efter er Par Maaneders Forløb gik det godt kun en Gang var jeg uheldig. Vi havde været til Gymnastik og jeg havde lavet et eller andet saa jeg fik en Stroppetur og det var rimeligvis fortjent, jeg var drivende vaad af Sved og saa blev vi kommanderet ud paa Volden vi skulle i Vandet, det blæste en haard Østenvind den Dag og da vi havde stillet op paa Geledhed det "Hvem er først af Tøjet" jeg var jo i Hopla efter Omgangen i Gymnastiksalen og længtes efter at komme ud i Vandet og faa skyllet Sveden af, saa jeg var først og vilde gaa ud, men blev standset vi skulde alle gaa ud samtidig og da der var mange med Uldrøje og andre Beklædningsgenstande saa varede det temmeligt længe inden vi fik Lov

til at gaa ud og Sveden paa min Krop tørrede ind i den stærke Blæst saa jeg begyndte at fryse saa Tænderne klaprede det hjalp da jeg kom ud i det varme Vand, men jeg frøs da vi kom op igen og Blæsten tørrede Kroppen saadan, noget som Haandklæde havde vi ikke, dersom vi nu havde faaet Lov til at tage en rask Løbetur tilbage til Kasernen, havde det rimeligvis været i Orden, men vi maatte staa længe i Blæsten for at høre paa Dagsbefalingen.

Da vi naaede Aften havde jeg en dundrende Hovedpine og næste Morgen meldte jeg mig til Lægen. Jeg blev saa fremstillet for den gamle Overlæge, som gav mig Indlæggelsesseddel til Sygehuset, jeg kom derop, det var en gammel stor Villa, der blev benyttet dertil, meget upraktisk indrettet til dette Brug.

Om Eftermiddagen kom saa Underlægen paa Stuegang, han spurgte hvad fejler De, jeg svarede jeg her feber "Det er Løgn", jeg bemærkede at det ikke var min Temperatur der stod paa Tavlen, jeg var ikke gradet og blev det forøvrigt aldrig i den Maaned jeg laa der. Lægen tog imidlertid ingen Hensyn til min Protest og sagde til Sygepasseren.

Giv han Feberkost og Amerikansk Olie to Gange om Dagen. Næste Dag spurgte han "Er De rask" hvortil jeg svarede nej, saa fortsætter vi, sagde han til Sygepasseren og saaledes gik 8 Dage (Manden troede jeg var Simulant). (Straks efter at jeg var blevet indlagt, havde jeg skrevet hjem og bedt Sygepasseren om at besørge Brevet

og jeg kunde ikke forstaa at jeg ikke hørte noget hjemmefra, det viste sig at Sygepasseren havde gaaet med Brevet 8 Dage i Lommen.

Jeg havde dateret Brevet saa Fader blev forskrækket og kom faren op til Helsingør, for at se hvor galt det var med mig). Naa men jeg blev jo altsaa ved med Feberkost og Amerikansk Olie, jeg var tilsidst saa afkræftet at de oppegaaende Kammerater maatte bære mig til og fra Closettet, som forøvrigt var i samme Stue, et Hjørne var afskildt hvori der stod en Spand med et Sæde paa. Spanden blev tømt en Gang om Dagen, saa der var ingen god Luft paa Sygestuen, hvor vi laa fire Mand.

I de Tider havde en menig Mand ikke meget at skulle have sagt. Vi var blevet indprentet at dersom vi klagede over Overordnet og ikke fik Ret vilde vi faa Alverdens Ulykker, men efter de 8 Dages forløb var jeg blevet saa gal i Hovedet at jeg besluttede at enten skulde Lægen undersøge mig eller jeg vilde skrive til Kaptajnen og beklage mig over den Behandling jeg fik.

Da Lægen saa kom med det sædvanlige "Saa fortsætter vi" sagde jeg, er det den rigtige Kur for Gigtfeber. "Hvad vil det sige" sagde han, jeg svarede, ja, naar Lægen ikke vil undersøge hvad jeg fejler maa jeg selv forsøge at finde ud af det, mine Lemmer er krøllet op under mig og jeg er to Gange besvimen naar Kammeraterne bar mig hen til Closettet og Sygepasseren mener at det er Gigtfeber jeg har.

Og saa blev jeg undersøgt i alle Ender og Kanter, jeg blev pakket ind i tjæret Værk fra Tærerne til Halsen, Feberkosten blev jeg ved med, men Olien slap jeg for. Samme Dags Aften kom saa Fader, dersom han var kommet et Par Dage før havde han rimeligvis henvendt sig til Kompanigchefen og Lægen havde rimeligvis faaet en ordentlig Omgang, han var forøvrigt en raa Fyr.

Min Sidemand laa med Lungebetændelse og var meget syg, han laa og talte i Vildelse omtrent hele Døgnet rundt og en Eftermiddag ved Stuegangen sagde Lægen til Sygepasseren "Han dør sku nok i Nat" for Patienten betød det intet, han hørte intet, han levede i sin egen verden, men for mig var det nu ikke rart, de andre to var udskrevet, saa jeg laa alene med ham og jeg kunde ikke røre mig og saadan Luksus som Klokke fandtes ikke, Lægen fik ikke Ret, næste Morgen faldt Kammeraten i Søvn og Krisen var overstaaet. De Forhold kunde ikke tænkes nu, den Gang blev Menneskeliv ikke regnet for ret meget.

De første Dage efter jeg var udskrevet var drøje, første Dag var jeg Stuevagt, men anden Dagen maatte jeg med ud paa en lang Marchtur med fuld oppakning, det var den drøjeste dag i min Soldatertid. Man skal jo se at finde ogsaa de lyse Sider ved Forholdene, dersom jeg ikke var kommet paa Sygehuset, var jeg blevet udskrevet til Underkorporal og skulle have ligget inde mindst et Aar til, men den

endelige Udtagelse fandt Sted medens jeg laa paa Grødsloppet saa der var jeg heldig og naar jeg tænker tilbage paa Soldatertiden saa har jeg mange flere glade en daarlige Minder fra den Tid.

Om Efteraaret var vi ude paa en stor Manøvre i Vestsjælland med efterfølgende Revy for Kong Chr. IX ved Ringsted og Dagen efter tiltraadte vi Tilbagemarchen til Helsingør. Det var almindeligt at Tropen som kom igennem Roskilde holdt Hvil i et Par Timer paa Marken der hvor Trekantens Benzinstation er og i Aviserne havde Fader set paa hvilket Tidspunkt vor Bataljon kunde ventes og Moder havde lavet Bøffer i brede Baner, hun troede at jeg kunde faa Lov til at træde af og sammen med et par Kammerater nyde et Festmaaltid.

Det blev der ikke noget af, det øsregnede hele Dagen saa det var ikke til at vi kunne ligge paa Græsmarken og hvile os, derfor fortsatte vi forbi Spritfabrikken. Moder stod i Vinduet og vinkede, men der var ikke noget at gøre saa de maatte spise Bøf i mange dage hjemme. Vi fik saa et staaende Hvil paa et Kvarter ved Trægaarden, det var der ikke meget ved, vi var drivende vaade og Makketutvognen som ellers skulde være vor Trøst var kørt videre ad Gundsømagle til, hvor vi skulde indkvarteres.

*Fururen som skulde fordele os i de forskellige Gaarde skulde staa og tage imod os ved Hovedvejen, men da vi ikke havde faaet de sædvanlige to Timers Hvil i Roskilde kom vi ca.

1½ Time tidligere end han havde ventet, saa han havde holdt sig inde i det daarlige Vejr. Vi marcherede alt-saa forbi c. 1½ Mil før han fik indhentet os, det var en drøj Tur tilbage drivvaade var vi og Op-pakningen som vejede 55 pund gnavede. *Furueren fik sig en ordentlig Skylle men det hjalp jo ikke paa os.

Det var ogsaa en lang Spadseretur i det Vejr fra Ringsted og til Gundsømagle. Kvarterværterne var flinke, vi fik den første Mad siden Morgenmaden saa vi var godt sultne. Efter Maaltidet gik jeg op paa et Høft og borede mig og mine vaade Klæder dybt ned i Høet og næste Morgen var baade Klæderne og jeg tørre. Høet havde suget Vandet ud af Klæderne, men de var alligevel noget stive, vi havde jo ikke været af dem i 14 Dage.

Fader havde om Aftenen laant Spritfabrikkens Vogn og Moder havde smurt en stor Pakke Mad og Fader havde taget 2 Flasker Snaps med. Han kunde imidlertid ikke finde mig, jeg havde gemt mig godt i Høet, han afleverede saa *Teralin til en anden Soldat i et andet Kompagni og det var en ærlig Sjæl, han kom næste Dag med Herlighederne og det blev vel nok et muntert Festmaaltid i min Deling, da vi holdt Hvil.

Om Aftenen naaede vi saa Kronborg og det var (Bønderne syntes at vi havde haft en streng Dag saa de tilbød at køre os et Stykke paa Vej og de kørte os over 1 Mil ad Helsingør til) herligt at komme af Klæderne og i en Seng igen.

Nogle Dage senere da vi kom hjem fra Øvelse var der Brev fra Moder, det viste sig at det var min Fødselsdag, det havde jeg glemt, saa syntes jeg, der maatte gøres noget, saa jeg gik i Byen, fandt en Beværtning og bestilte en Bøf og en Øl for 1 Kr 35 øre, jeg havde egentlig ikke raad til det. I den Tid var Soldaten jo meget daarlig aflagt, vi fik 55 Øre paa egen Kost, samt et Brød hver femte Dag og da vi ogsaa skulde holde os selv med Underbeklædning og Skosaaler var det jo sjældent der var Raad til at faa varm Mad. Det der kaldtes Morgenkaffe kostede 15 Øre og Middag 35 Øre og Hjælp fra Hjemmet kunde jeg ikke faa ret ofte, kun naar jeg sendte vasketøj hjem kunde der naar jeg fik det tilbage være lidt Paalæg og lidt Smør med.

Et Par Dage efter min Fødselsdag blev vi hjemsendt og jeg fik igen arbejde hos O.P. Nielsen, Vestre Kirkegaard, jeg blev der det følgende Aar og i den Tid skete der ikke noget nævneværdigt.

Den 1. November 1888 fik jeg Plads hos Carl A. Jensen, Nørrebrogade N. 220. Det var første Gang jeg selv skulde sørge for Kost og Logi, jeg begyndte med den almindelige Løn for unge Medhjælpere 12 kr om Ugen, efter et Par Maaneders Forløb steg Lønnen til 14 Kr det var en fin Løn efter den Tids Begreber. Carl Jensen forlangte meget Arbejde af sine Folk men han tog altid selv den haardeste Ende af Arbejdet, han var vældig flink som Arbejdsgiver, vi var to Medhjælpere

og to Elever. Da Foraaret kom syntes Eleverne at der blev forlangt for meget Arbejde af dem og en skønne Dag forsvandt de.

Da foreslog Jensen os to tilbageblevne at vi i Sommertiden skulde forsøge at klare os uden Elever. Vi skulde begynde om Morgenen Kl 4, have 1½ Times Middagsstund saa vi kunde faa en Middagssøvn i Planteskuret og saa fortsætte til Kl 8 Aften og Lønnen skulde stige til 18 Kr, det blev jo en lang Arbejdsdag, men det var en glimrende Løn efter den Tids Forhold. Naar vi skulde begynde saa tidligt om Morgenen var det fordi vi havde et stort Stykke med Roser og de skulde skæres inden Duggen lettede. Da Efteraaret kom faldt vi saa tilbage til den gamle Arbejdstid og Løn, det var en haard Sommer men det var morsomt at vi havde klarat den uden at noget blev forsømt.

Om Efteraaret blev jeg indkaldt til 1 Maanedes Militærtjeneste og laa hele Tiden indkvarteret i Sletten syd for Helsingør, der fik vi hver Dag Middagsmad fra Feltkøkken og jeg havde jo lagt lidt Penge tilside efter den gode Løn, saa jeg behøvede ikke at spekulere paa om jeg havde Raad til at købe en Øl naar vi holdt Hvil, jeg betragtede det nærmest som en Sommerferie, vi var jo gamle Soldater. Befalingsmændene kunde ikke drive os længere end vi selv vilde, det var jo særlig Marchture vi blev trænet i og jeg har altid kunnet klare mig der. Da Maaneden var forbi kom

jeg tilbage til Carl A. Jensen hvor jeg saa blev til 1. April 1890.

Carl Jensen havde haft en Elev som nu havde faaet Arbejde i London og jeg fik Lyst til at forsøge om det ogsaa kunde lykkes for mig. Tidligere havde danske Gartnere som rejste til Udlandet altid søgt til Tyskland, men jeg har jo aldrig sværmet for Tyskland saa jeg skrev over til Nielsen og forespurgte om han troede at der var nogen Chance derovre for mig, han svarede tilbage at det troede han nok. Der var i de senere Aar mange danske Gartnere som havde faaet Arbejde derovre, saa jeg besluttede at forsøge og Fader vilde ofre hele 100 Kr paa Forsøget. jeg rejste over Esbjerg til Parkeston Kaj paa Dæksplads med Hjuldampere "Ribehus". Da jeg var eneste Passager var Kaptajnen saa elskværdig at overlade mig en Køje, da vi kom i Havn vekslede Kaptajnen mine Penge i engelsk Mønt. Tolden klarede jeg let og ligeledes Billetten til London, men da jeg var kommet til Liverpool Street Station skulde jeg finde en anden Linie for at komme til *Tjeskeent hvor Nielsen havde Arbejde, jeg stod og kikkede mig lidt omkring. Jeg havde skrevet Stationens Navn paa en Seddel, jeg studerede Opslag, men der stod selvfølgelig kun Endestationerne, saa det blev jeg ikke klog af, da kom der en ung Mand hen, jeg viste ham Sedlen, saa greb han min Vadsæk og stormede afsted op af en Trappe og jeg efter ham, jeg troede at det var en af de den Gang saa berygtede engelske Lommetyve. Vi foer afsted hen over

en lang Bro ned af en anden Trappe, men saa standsede han foran et Billethul. Manden var altsaa god nok han hjalp mig med at faa Billet og jeg gav ham 6 Pence og det var han tilfreds med. Hen paa Eftermiddagen fandt jeg saa Nielsen i *Tjeskeent, han inviterede mig paa Aftensmad og den var tiltrængt, jeg havde jo ikke faaet Mad siden jeg forlod Esbjerg, det var 48 Timer siden og i Mellemtiden havde jeg været søsyg, saa jeg havde Plads i Maven.

Det var saa heldigt at der samme Aften var indvarslet et Møde der i Byen for at forsøge dannet en Forening af danske Gartnere, jeg haabede at jeg der maaske kunde høre om et Sted hvor der var en Plads, det mislykkedes imidlertid, men det var forøvrigt et muntert Møde, der smagte jeg for første Gang Porter og for første Gang prøvede jeg at ryge den næsten sorte engelske Tobak paa lang Kridtpibe, jeg drak 2 a 3 Krus Øl og saa længe jeg sad ned mærkede jeg ikke noget, men da vi rejste os for at gaa hjem sejlede hele Lokalet. Øller og Tobakken havde været for stærkt saa jeg var svirende maaske virkede det ogsaa at jeg havde faaet utilstrækkelig Føde i de sidste Dage.

Da vi kom ud af Lokalet stillede vi op paa to Geledder og marcherede ned ad Gaden og saa begyndte de gamle at synge af fuld Hals "Dengang jeg drog afsted" Klokkeren var 11 og der var lukket og slukket alle Steder og jeg tænkte bare det gaar, da vi var kommet et Stykke ned ad Gaden opdagede jeg en Politibetjent

som slentrede fredelig imod os, men de blev ved med at synge, jeg blev saa forskrækket at jeg blev helt ædru det vilde være kedelig om jeg den første Nat i London skulde paa Politistationen, de andre kendte imidlertid hvad man kunde tillade sig i London, saa længe man ikke stod stille kunde man lave det Spektakel man havde lyst til. Betjenten traadte ud fra Fortovet vinkede med Haanden og sagde "Good Nighth Gentlemen". Det havde jo ikke gaaet i København.

Næste dags Aften fulgte Nielsen saa med mig til Bush Hill Park hvor jeg fik Logi sammen med en anden Dansker og saa begyndte jeg at fare rundt for at finde Arbejde. Det maa have været en forkert Tid jeg kom derover paa, jeg havde jo ikke regnet med at Foraaret kommer 1 Maaned tidligere derovre en her hjemme, saa der var ingen ledige Stillinger, alle havde sikret sig tilstrækkelig Arbejdskraft, der gik en Maaned, mine Penge var sluppet op og Humøret var nede paa Nul, men saa var det saa heldigt at min Værtinde var Rengøringskone hos Mr. Love, Ejeren af to store Gartnerier et i Klapton og et i Bush Hill Park. Hun fik Mr. Love til at antage mig og det var paa høje Tid, Alle min Penge var brugt og jeg havde maatte laane 20 Sh. hos en Nordmand og 12 Sh. hos Nielsen.

Lønnen jeg fik var ikke stor 15 Sh. om Ugen og da Logi og Kost androg 12 Sh. varede det flere Maaneder før jeg fik betalt min Gæld, da der jo ogsaa var flere Ting der skulde anskaffes navnlig

Arbejdstøvler, heldigvis havde vi i Sommertiden Overarbejde 5 Dage om Ugen samt Vagt i Gartneriet hver anden Søndag, hvilket hver blev betalt med 2½ Sh., men der blev alligevel ikke Penge til et Glas Øl ret tit.

Den Afdeling som jeg kom til at arbejde i var Soft Wood Department, min Formand havde ikke tidligere haft Udlænding og han var meget imod at tage mig og han prøvede paa at gøre mig ked af Arbejdet, jeg blev spændt for Bærebør sammen med en gardnerhøj Englænder (Han blev senere Politibetjent) vi skulde bære Jord og han kunde jo have gjort mig ked af det, men han var flink, han sagde vi lægger det meste paa min Ende af Bærebøren ellers faar Du for meget af Vægten at slæbe paa og han fastsatte ogsaa Tempoet saa det gik egentlig meget godt saaledes gik 3 Uger fra Morgen til Aften, de første Dage var jeg meget træt naar vi naaede Fyraften, men jeg vilde ikke give mig og saa gav Formanden sig, jeg fik et Drivhus at passe og for Eftertiden var det Englænderne der bar Jord til mig (mærkeligt nok havde vi ikke Trillebør).

Efterhaanden kom jeg til at staa paa en rigtig god Fod med Formanden og den Dag jeg forlod Gartneriet blev jeg inviteret til at besøge ham i hans Hjem om Aftenen, det var aldrig sket før og Englænderne var meget duperede. I Længden var det nu kedeligt at arbejde i et saa stort Gartneri, naar man kom til et Arbejde risikerede

man at blive hængende ved det i lange Tider, jeg sad f. Ex. en hel Maaned paa min Hale og bandt Bovardia op og littede mig kun 2 Gange om Dagen naar jeg skulde vande mit Drivhus, der var jo meget mageligt, men kedeligt. Jeg havde ved det Arbejde en Kammerat som var Volontør (altsaa en som gik uden Løn) jeg tror at Formanden havde sat os sammen for at jeg kunde høre et mere kultiveret engelsk end den almindelige Jargon, der er jo stor Forskel paa Sproget i de forskellige Samfundslag. I andre Afdelinger arbejdede de 2 Nordmænd og 4 a 5 danske, men i min Afdeling var jeg den eneste Udlænding, jeg kom udmærket ud af det med mine engelske Arbejdskammerater navnlig i den sidste Tid. Englændere er meget tilbageholdende indtil de har lært en at kende, men naar de saa først kender et Menneske og sympatiserer med ham er de første Klasses Venner, og jeg kom godt ud af det med alle dem jeg kom til at arbejde sammen med.

Ikke langt fra Bush Hill Park laa en lille By Enfield af Størrelse omtrent som Glostrup nu er, der drev vi ofte ned om Aftenen naar der ikke var Overarbejde, der opdagede jeg hvor godtroende Englændere er og hvor let de hopper paa en Limpind.

En Aften kørte der op paa Torvet et mærkeligt Køretøj med flere Heste for, paa Bukken sad foruden en Kusk to Tjenere i fint Liberi, bag dem var en Platform med 6 Musikanter og til sidst som en alm. Vogn med Kaleche og to Sæder hvor en Gentleman

tronede i ensom Majestæt. Vognen kørte ind midt paa Torvet og der blev rejst 4 høje Standere med Projektører og saa truttede Musikken og da der var forsamlet tilstrækkelig mange Tilhørere begyndte Amerikaneren (for det var en Amerikaner) at holde et langt Foredrag i et rivende Tempo, som for mig næsten var uforstaaeligt med den amerikanske Accent, han fortalte at de ovre i Staterne havde fundet et Middel mod Gigt som helbredte omtrent omgaaende. Middelet var en Salve og nogle Draaber og han var kommet for at lyk-saliggøre Englænderne dermed, da de havde saa meget Gigt i det fugtige Klima, desuden var han Filantrop, dersom nogen havde daarlige Tænder trak han dem gratis ud og vilde oven i Købet give en Shilling til enhver som lod en Tand trække uden første Aften, der var aabenbart mange der havde daarlige Tænder, der blev saa stillet en Tjener ved hver Dør i Vognen. Manden havde en stærk Projektør i Panden og paa Forsædet stod en Kasse med Instrumenter og saa kom Patienterne. Tjeneren ved den ene Dør tog imod dem, tog Hatten af dem og satte den paa Forsædet, Delinkventen blev anbragt paa Bagsædet. Manden kikkede i den aabne Mund, snurrede rundt, greb en Tang, Tanden røg ud blev puttet i Hatten sammen med 1 Shilling, Hatten paa Hovedet ud af den anden Dør, hvor den anden Tjener tog imod, alt imens truttede Musikken saa ingen kunde høre om nogen skreg, det var amerikansk Tempo, den første Aften snuppede

han 42 Tænder, jeg stod og talte dem.

Saa kom Amerikaneren til den alvorlige Del han holdt en lille Tale, der kom saa en Mand paa Krykker og blev løftet op i Vognen en Presenning blev rejst omkring for at udelukke nysgerrige Blikke. Man kunde se paa Skyggen at der blev arbejdet derinde. Patienten blev masseret, salvet og fik Draaber, naar Amerikaneren sommetider stak Hovedet ovenfor kunde man se hvor han svedte, saa blev der et lille Pusterum rimeligvis for at Krøblingen kunde komme lidt til Kræfter efter Behandlingen saa blev Presenningen fjernet den gamle Mand stod op og gik ud af Vognen, men lod Krykkerne blive tilbage. Vild Jubel. Manden var rigtig nok, alle i Enfield kendt ham, han havde gaaet med Krykker i 10 a 12 Aar.

Og saa begyndte Salget af Salve og Medicin og det gik strygende, hver Del kostede 1 Shilling, saa der skulde ikke gives Penge tilbage og det varede ikke længe før han havde solgt hvad han havde med den Aften, han blev ved i 14 Dage, trak Tænder ud og kurerede hver Aften en Gigtlidende, han kunde have blevet ved meget længere for Folk kom strømmende til fra andre Steder, men han paastod at have lovet sig til en anden Egn. Den sidste Aften fortalte han om al den Hyldest han havde faaet andre Steder og Resultatet udeblev ikke. Da han havde sluttet Salget spændte Publikum Hesten fra og til alt Held havde han et langt Reb i Vognen som blev fastgjort og der

var nok der var villige til at trække Vognen, Musikken og det hele hen til Hotellet, det var heldigt for ham at han holdt op. Et par Dage efter saa jeg hans første Patient, men igen paa Krykker. Han har været klar over hvor længe Behandlingen kunde holde, saa han sørgede for at være i Salveten naar Humbuggen blev opdaget, der havde nær sket en Ulykke den sidste Aften da det nye Forspand trak Vognen skævt ud af Pladsen og paakørte to af de høje Standere som væltede ned iblandt Publikum, der stod tæt pakket, men jeg hørte ikke at nogen var kommet til Skade.

En anden Oplevelse jeg havde det Aar var at en Krudtfabrik sprang i Luften, det var en Morgen ved 6-Tiden, vi stod en Del Folk i et stort Palmehus og ventede paa at blive ringet ud til Arbejde, da vi saa Glastaget i den anden Ende af Huset begynde at bølge og samtidig mærkede Jorden bevæge sig, vi for ud af Døren (vi troede at det var Jordskælv) saa kom der et mægtigt Brag og lidt efter saa vi en kolossal Røgring stige mod Himlen, det var blikstille den Morgen saa Ringen blev staaende længe, den havde et par Kilometer i Gennemsnit og selve Ringen var vel nok 100 m. tyk. Ekkoet blev længe ved med at komme fra de forskellige Højder omkring London. Af Fabrikken som havde dækket et Par Td. Land og laa 3 km fra Gartneriet, var der kun et Huld i Jorden.

Da Efteraaret kom og Overarbejdet hørte op kunde jeg indse at jeg ikke kunde klare mig med de 15

Sh jeg fik om Ugen, jeg var knap færdig med at tilbagebetale Laanene og desuden trængte jeg efterhaanden til noget nyt Tøj, Jeg søgte saa Plads i et mindre Gartneri, hvor Lønnen var bedre.

Jeg fik Plads hos Mr. Messer i Lower Edmondton, hvor der i Forvejen var en Dansker (senere Chr. Nielsen, Herlev) i den nye Virksomhed var der kun 24 Drivhuse og 5 Mands Besætning foruden Chefen og hans Søn. Mr. Messer var sjældent med i Arbejdet og Sønnen passede Salget i Covent Garden.

Jeg fik tildelt 5 Huse som var bygget i Blok, de var 100 Fod lange, de 4 var 10 og det 5 var 20 Fod brede, de var helt nye og moderne de opvarmedes af to Kedler mage til den første store Kedel jeg havde i Roskilde. Da Vand i London er dyrt blev Regnvand samlet. Tværs igennem mine Huse var der to Tanke ca 1½ m brede og dybe, saa jeg naar det var Lavvande kunde spadsere fra det ene Hus til det andet under Sidevinduerne. i Løbet af Efteraar og Vinter kom der saa meget Nedbør udover hvad der blev brugt, saa Tankene var fulde og vi kunde vente med at benytte Vandværksvand til først paa Sommeren.

I mine Huse havde jeg om Vinteren Pelargonier, Lobelia og store Acalier i Baller som blev brugt til Afskæring. Lobelia blev ikke formeret som her hjemme ved Frø, men derimod som stiklinger og om Foraaret havde vi Hylderne i samtlige Huse fulde af Kasser med Lobelia, de blev solgt i Kassevis og

Kasserne fulgte med i Købet. Først i Marts blev mine Huse rømmet og de fire tilplantet med Agurker, det femte med Tomater, før den Tid havde jeg arbejdet sammen med de andre, men nu blev jeg alene.

Mr. Messer holdt paa at ingen andre maatte komme i mine Huse end ham selv og mig, naar jeg gik ud af et Hus skulde Døren laases selv Sønnen maatte henvende sig til Mester eller mig dersom han vilde ind i et af dem. Det var meget Hemmelighedsfuldt, men Grunden var vist nok at man først for nylig var begyndt at dyrke Agurker i Hus og det var rimeligvis derfor at jeg som Udlænding der var rimeligvis ikke vilde kunde blive Konkurrent fik det Arbejde.

I Begyndelsen klarede jeg det meget godt, men hen paa Sommeren blev der for meget Arbejde, saa fik jeg hver Aften den anden Dansker til Hjælp vi havde hele Sommeren Overarbejde til Kl. 8. Englænderne kunde ikke faa Lov til at komme ind til Agurkerne.

Det var et varmt Arbejde da Sommeren rigtig kom, der maatte ikke gives Luft og der blev fyret Døgnet rundt, og da London ligger betydeligt sydligere døjede jeg meget af Varmen, naar jeg om Aftenen kom ud frøs jeg og jeg mistede helt Appetitten og da jeg blev et helt Skelet til sidst maatte jeg sige op. Mr. Messer blev meget ked af det og bad mig om at blive ved lidt endnu. Han vilde give mig ½ L Øl om Formiddagen og ½ L om Eftermiddagen og han mente at det nok

skulde hjælpe og det viste sig at holde Stik, Det engelske Øl var den Gang omtrent som Paaskebryg her hjemme og til at begynde med gik jeg i en salig Rus fra Morgen til

Aften, men jeg fik min Appetit igen og var snart i fuld Vigør. Desværre holdt Øllet op om Efteraaret da Agurkerne blev ryddet ud.

Gode råd og held ved en anejagt

af Ole Sylvester-Nielsen

Når man arbejder med sine aner, kommer der altid et punkt, hvor man går i stå, især kan det ske ret tidligt, når det er sen-navne, man arbejder med.

Jeg har mange aner i Søllerød sogn i Københavns amt. Der starter kirkebogen i 1756, men hvad værre er, der er ingen skiftebøger for Søllerød sogn mellem 1720 til 1787, og det giver mange problemer. Alligevel lykkedes det mig at komme lidt længere tilbage. Dette skyldes gode råd fra andre slægtsforskere og arkivarer, der gav mig oplysninger om forskellige kilder, man kan bruge.

Den ane, det drejer sig, om hedder Johanne Larsdatter. Hun bliver gift med en enkemand Jens Nielsen i 1763; forlover ved brylluppet var Anders Bentsen og Lars Nielsen. Den sidste kunne være hendes fader, men der står ikke noget om det i kirkebogen. Ifølge folketællingen i 1787 er hun født i 1746, altså før kirkebogen starter.

Gårdmand Jens Nielsen dør i 1804. Ved hans skifte er enken Johanne Larsdatters laugværge hendes broder Ole Larsen, gårdmand i Holte. Denne Ole Larsen dør i 1815, og det er i hans skifte, jeg finder et godt spor, nemlig i

Københavns Amtstue Skifteprotokol Bog nr 42 side 155. Skifte den

16.5.1816 efter gårdmand og sognefoged i Holte Ole Larsen.

Deri er dette afsnit:

Som formynder for de umyndige pigebørn navnlig: Chirsten, Karen, Birthe, Marie, Ane og Inger mødte deres **Farbroder** Consumtions-skriver Niels Holsøe her af Staden ved sin søn Laurits Christian Holsøe Studiosus Theologia. Videre var mødt Lars Nielsen gårdmand i Trørød...

Så fik jeg det råd, at sønnen kunne været blevet præst og måtte så stå i Wibergs præstehistorie. Det gjorde han, det gav det næste spor.

S. V. WIBERG : Almindelig dansk Præstehistorie Bind I side 390

Nr. 280 Frederiksberg og Hvidovre sogn 1.4.1835 [Ø. Egesborg 21.3.1821 o. 13.4.1821]

Laurits Christian Holsøe født på Anholt 23.7.1789

Fader: **Niels Holsøe** Fyrinsp. siden Consumtionsskriver i København

Moder: **Ingeborg Møller**; St. Kbhs. Bgdsk. 06 ; C. 25.4.1817 ; Adj. v. Metropsk. 26.1.1819, gift 8.5.1822

Vilhelmine Euphosyne Margrethe Federsen født Kaltenkirchen 26.3.1797

Fader: **Broder Feddersen**, Sp. t. Kaltenkirchen Segeberg Amt;

Moder: **Regine Margrethe Wildenroth** 3 S 2 D; se I. Heise i Roholte; død 17.8.1862

Jeg undersøgte da Anholt kirkebog, heri er noteret, hvem der går til alters og derved kunne jeg se, at Niels Holsø kommer til Anholt mellem 20 marts og 5 oktober 1788 og er der så sent som 6 marts 1796

Anholt sogn C 326

Til Alters 6 Trint 1787 og Skærtorsdag 1788

Interims Fyhr Inspecteur Anders Schou

Til Alters Fyhr Inspecteur Holsø disse datoer

20. Trint 1788, 6 Post Påske 1789, 16. Trint 1889, Fastelavnssøndag 1790, 23. Trint 1790, 1 Advent 1791, 4. Trint 1792, 2. Søndag i Påske 1793, 26. Trint 1793, Skærtorsdag 1794, 20. Trint 1794, Midtfaste 1796

Anholt Kirkebog C. 326.1 side 57

Dåb Tirsdag 23.7.1789 kl. 3 om eftermiddag Hr. Fyr - Inspektør Holsø en søn Laurits Christian

Ved min hjemkomst fra Grenaa blev hans dåb confirmerer Dom. 12. Trint. Moderen bar ham Ane Pedersdatter, Lisbeth Jacobsdatter og Ane Nielsdatter som Faddere var Faderen selv Hr. Inspektør Holsø, Foged J. Koefoed, Fyrmand Thomas Nielsen, Fyrmand Peder Hansen samt Pigen Ane Stephansdatter

Dåb 1.3.1791 C 326.1 2/6
Johanne Christiane Holsø

Fader Niels Holsø Båret af Madame Holsø

Faddere : Jomfru Krejdahl, Bollette hos Hr. Koefod.

Mandsfaddere: Hr. Koefod Foged på Anholt og Hr. Inspeiteur Holsø

Via V. Richter : Den danske Toldetat 1750 – 1896 kan jeg finde ham i Købehavn i folketællingen 1801, men så gik jeg i stå, indtil en arkivar på Rigsarkivet gav det gode råd at undersøge, om han havde søgt enkepension.

V. Richter : Den danske Toldetat 1750 - 1896

Holsø Niels Fyrinspektør på Anholt 30 December 1795 Konsumtionskriver ved Københavns Vesterport 19 August 1823 afskediget død 6 Januar 1829 79 år

Folketælling 1801

København Udenbys Vester Kvarteret udenfor Vester Port 89-90 side 70

Niels Holsø 52 år gift 1 Consumptionsskriver

Ingeborg Møller 40 år gift 1 hans kone

Laurits Christian Holsø 12 år

Johanne Christiane Holsø 10 år

Marie Morcabine Holsø 4 år

Ane Caroline Holsø 1 år

Niels Holsø havde søgt om enkepension, og når man gør det, skal man oplyse både om ens helbred og alder, og derfor fandt jeg disse oplysninger.

**ENKE PENSION for NIELS
HOLSØE Sag No. 4279**

Kilde : Rigsarkivet

Sag no. 4279 Brev No. 47916

Da Søllerød Kirkebog ikkun gaar fra 1756 ....., heller ikke deraf gives noget Vidnesbyrd om en Alder, der gaar længere tilbage men efter troværdige Folks Forestilling her i Menigheden, er Fyhr Inspektur Niels Holsøe paa Anholt. Søn af Faderen Lars Nielsen og Moderen Kusten Christensdatter i Holte udi Søllerød Sogn, født d. 18 May 1749

Att. bekræftes af Stedets Præst

Søllerød d. 14. October 1794

Crist. Nyholm

(C. N.)

Undertegnede Jens Nielsen og Jørgen Larsen begge boende i Holte ere beredte til om forlanges, at bendige over anførte Attest om Niels Holsøes Alder.

Jens Nielsen Jørgen Larsen

Sag No. 4279 Brev No. 47920

Udi Frue Kirke Ministerial Bog findes antegnet at Faderen Marcus Møller Brbrænder og Hustru Johanne Hansdatter have havt en Datter til Daaben Ao. 1761 d. 1 October skriver Aar Et Tusinde Syv Hundrede Tredsindstyve og En den første October, som blev kaldet Ingeborg. Dette saavel som og, at bemeldte Datter og ej en yngre af samme Nafn, lever i Ægteskab med Hr. Niels Holsøe Fyhr Inspecteur paa Anholt, bevidnes med Haand og Segl.

Kiøbenhavn d. 7. Octobr: 1794

P. Stauning

Klokker til bemeldte Kirke
(P S)

Sag No. 4279 Brev No. 47204

Da Reqvirenten Niels Holsøe /: Fyhr Inspeteur paa Øen Anholt :/ ej betiener sig af nogen Medico eller Chirurgo og ved en besværlig Regse, maatte søge den nærmeste Chirurgum udi Greenaae, som han ej er kendt af, for at faae en Attest om sin Sundhed, saa kan vi under-skrevne med god Samvittighed og saaledes, som vi trøste os til om forlanges, med Eed at bekræfte, herved bevidne at bemeldte Niels Holsøe hverken er syg eller senge-liggende og med ingen dødelig Sygdom, som Svindsort, Vattersoet, Blodspytten og deslige eller anden Svaghed, som lader hans tidlige Død befrygte, for nærværende Tiid efter anseende er behæftet ejheller i det sidste forløbne Aar har udstaet nogen Sygdom, der haver efterladt sig kiendelige følger til hans Levetids muelige forkortelse, men at han, saavidt sig lader Tilsyen efter hans Alder befunder sig ved fuld-kommen gode Sinds og Legemes Kræfter, og er i Stand til vedbørligen at besørge sine sædvanlige Forret-ninger

Anholt d. 22. October 1794

H. Kofoed Jens Kirkebye

Birkefoged SognePræst paa stedet
paa Anholt (JK)

(HK)

Rasmus Christensen Ole Pedersen

(RCS)

(OPS)

ENKE PENSION for NIELS HOLSØE

Sag No. 4279 Kilde : Rigsarkivet

Sag No. 4279 Brev No. 10939

Underdanigt Pro Memoria

Da jeg længe meget haver ønsket, at have kundet i kongelige Almindelige Enke - Casse efter Pligt forsikre min Hustru nogen Pension om jeg ved Døden skulle kaldes fra hende, men jeg til dette at opfylde hidtil af Mangel paa Evnc ikke endnu har kundet set mig i Stand dertil ej heller jeg til den udfordrende Summa af Laan ved at gjøre nogen Udveje. Saa for at efterkomme den høj kongelig Forordning desangaaende og for at betrygge bemeldte min Hustru ved at ..., hende sat i nogen Sikkerhed for betrygtede Nød efter mig om jeg ved Døden først skulle afgaae, giver jeg mig den underdanigste Friehed at bønfalde den høje Enke Casse Direction om jeg til den Sum jeg for hende skal indsætte naadigt maatte forundes en 6 Aar Dilation til samme, af den mig allemaadigt forundte Gage aarlig at afbetalig. Imod at jeg ved een af mig Udstædde og herhør underdanigst fremsendte Obligation pantsatte bemeldte min Gage aarlig indtil sa... diste 6 aar ere blevet afbetalt. Og da jeg i Obligationen har anført indskude Sumen for 387 Rd 40 / . men samen ved nøgere Udregning fra Dato ikkun Beløber - 377 Rd. 32 / saa beder jeg tillig underdanigste at same derher maae vorde rettet.

Anholt d. 31 October 1794
underdanigste Niels Holsøe
Policen efter noteret til

Fuldmægtig Smidt i Rentekammeret
28 Nov. 1794

For at være sikker i denne sag læser jeg i Vor Frue kirkebog

Vor Frue Kirkebog 1.13.7 (8/11)
side 413 Døb 1.10.1761

Ingeborg Møller

Forælder Marius Møller Brænde-
vinbrænder og Johanne Hansdatter
Ved Vester Vold

Faddere : Anthon Majn Snedker i
Kirkestræde, Michael Krøyer
Studiorus og Hans Jacobsen Skræ-
dersvend på Fasangården, Madame
Dorothea, Peder Sørensens hustru i
No 5 Ved Hol. Kirke L.B. og Jomfru
Anna Leisøe Madame Leisøes datter
i St. Pederstræde

Bryllup 14.4.1788 Mandag i Huset
1.13.14 side 101

Niels Holsøe Inspecteur ved Anholt
Fyhr

Jomfru Ingeborg Møller Ved Vester
Vold

Vidner : ??? ???

Herfra er jeg endnu ikke kommet længere tilbage, men der er mange ubesvarede spørgsmål, blandt andet hvordan er en bondedreng under stavnsbåndet kommet til København og derfra til Anholt som fyrinspektør, og hvorfor har han skiftet navn fra Larsen til Holsøe. Der må være nogen der har hjulpet ham.

Det er nogle år siden jeg fandt disse ting, så da jeg skulle skrive om det, besluttede jeg at søge flere oplysninger og gik derfor til Søllerød lokalarkiv i Holte. Der var flere

skøder og breve som blev fotograferet med mit digitalkamera, og nu har jeg siddet hjemme og afskrevet dem.

Kilder i kirkebogen giver nogle problemer, for der er 2 der hedder Lars Nielsen i Holte, så derfor ville det være dejligt, hvis der var skifter, for oplysningerne i kirkebogen kan mistolkes, men jeg prøver at komme så tæt på sandheden som mulig.

Død 17.7.1783 **Søllerød kirkebog** side 81

Gaardmand og Kirkeværge Lars Niensens hustru Kirsten Pedersdatter 62 aar 4 Mk.

18. Trin. 1783 19.10.1783 **Søllerød kirkebog** side 80 b

Copulerede efter Kongelig Tilladelse uden foregaaende Trolovelse Enke Manden Grdmand Lars Nielsen af Holte og afgangne Skovfoged Niels Grottschreibers Enke fra Elleslet Huset. Attest blev forevist for rigtig holdt Skifte efter begge Contraberendes forrige Ægtefælle, og Forlovere var Jens Nielsen og Lars Mortensen begge Gaardmænd af Holte

Dom Cantale 24.4.1785 **Søllerød kirkebog** side 87

Dorotha, Gaardmand Lars Niensens Kone af Holte 61 Aar

Bryllup XXIV Trinit. 17.9.1786 **Søllerød kirkebog** side 93

Ligeledes efter Kongelig Tilladelse Copulerede, Gaardmand i Holte Ungkarl Ole Larsen og Pigen Inger

Nielsdatter. Forlover for ham hans fader Lars Nielsen for Hende Gaardmand i Holte Lars Mortensen

Folketælling 1787 Holte By

Lars Nielsen Hosbonde 66 Aar

Enkemand 2 Bonde og Gaardbeboer

Ole Larsen Hands Søn af 1.

ægteskab 20 Aar Gift

Inger Nielsdatter hans Kone 23 Aar Gift

Kirsten deres Datter 1 Aar

Død 14.7.1793 **Søllerød kirkebog** side 126

Lars Nielsen 72 år Kirkeværge og bonde i Holte

Der er usikkerhed om Lars Niensens første hustru hedder Kirsten Christensdatter, som der står i attesten om enkepension, eller Kirsten Pedersdatter, som der står i kirkebogen ved hendes begravelse.

Et skifte efter Peder Olsen gårdmand i Kettinge by Bloustrød sogn tyder på, at hun hedder Pedersdatter, fordi for at være svoger til Bodil Pedersdatter må Lars Nielsen være gift med hendes søster, ved at være broder til Peder Olsen kunne Lars Nielsen også være svoger, men så skulle de have samme efternavn.

Lars Nielsen er ved folketællingen i 1787 noteret som enkemand for 2. gang, og da han først bliver gift 2. gang i 1783, har han i 1770 kun været gift 1 gang, derfor viser dette skifte, at Lars Niensens kone hedder Pedersdatter.

Hørsholms Amtstue Skifteprotokol
1766 - 1783 Nr. 22 side 200

Anno 1770 d. 26 Marty blev efter foregaaende Tillysning til Tinge og Bekiendtgjørelse ved Sogne Stevner samt vedkommendes Tilsigelse holdt Skifte Samling i Dag her paa Hirschholms Amtstue udi afgl.

Peder Olsens Stervboe udi Kiettinge Bye her paa Amtet; Hvorda mødte Enken **Bodil Pedersdatter** med Laugværge Lars Nielsen Gaardmand i Holte Bye paa Kiøbenhafns Amt, paa den ene og paa de 2 Børns Ole Pedersen og Peder Pedersens Vegne med Courator deres og ælste hans Broder Anders Pedersen og paa den umyndige Mathias Pedersens Vegne som Formynder Mads Rasmussen Gaardmand i Kiettinge; Hvorda den ældste Søn Anders Pedersen som den afdøde Fader 1766 den 27 Sept. havde ladet indskrive for Gaarden og dens tilhørende Besætning mødte og forklarede at siden hans Stifmoder Enken Bodil Pedersdatter med hendes Svoger og Laugværge Lars

Nielsen gjorde ham en haaben Indvendinger og Deficulteter imod at nyde og beholde Gaarden og den Besætning tilhør saa vilde han gjerne frafalde same, at det alt efter deres forinening og Paastand kunde inddrages med Stervboets øvrige Løsøre og Effetter under lovlig Skifte Deeling

Bryllup Dom 6. Trint 1771 copu
11. Trint 11.8.1771 **Søllerød kirke-**
bog side 44 b

Enkemand Jens Jørgensen fra
Karlebo sogn

Enke Bodild Pedersdatter fra
Søllerød sogn

Begge medbragte skifter af
Hirschholms Amtstue

Vidner : Lars Nielsen Holte og Ole
Jørgensen Karlebo sogn

Sølægdsrullerne

- en ret ukendt kilde til landbefolkningens historie i første halvdel af 1800-tallet.

af Jens V. Olsen

Den første periode - kun en slags lægdsruller.

Efter ophævelsen af stavnsbåndet i 1788 blev der indført et centralt lægdsvæsen, der skulle registrere den mandlige befolkning med henblik på udskrivning til militæret.

Inden da var det godsejerens pligt at udskrive unge mænd til militærtjeneste blandt hans fæstebønder, der blev registreret i de såkaldte reserveruller. De ruller, der er bevaret, findes i godsarkiverne.

Nu blev landet inddelt amtsvis i en række lægder, der normalt omfattede et sogn. Inden for hvert amt blev lægderne nummereret fortløbende. Det var dog ikke hele den mandlige befolkning, der skulle være soldater, kun sønner af bondestanden. Børn af adelige, af gejstlige eller verdslige embedsmænd samt børn af degne og skoleholdere blev fritaget ligesom købstædernes befolkning.

Omkring 1789 indrettedes de første lægdsruller, idet alle mænd under ca. 45 år blev skrevet i rullen. Hvert lægd fik sin protokol hvori mændene og drengene fik tildelt hvert sit løbenummer. Man registrerede de enkelte med deres faders navn, deres fødested, alder og for de

voksne deres højde samt nuværende bopæl og endelig oplysninger om session, om de havde været soldater samt om de var gifte gårdejere eller -fæstere. De sidstnævnte blev fritaget for soldatertjeneste og slettet af lægdsrullen, da de var nødvendige for gårdens drift og familiens oprettholdelse. Hvor faderen var ukendt noteredes i stedet moderens navn.

Den første periode blev der skrevet nye lægdsruller hver andet eller tredje år, idet man holdt styr på hvem, der i perioden flyttede fra et lægd og til et andet. I den nye lægdsrulle blev alle igen opført med hver sit løbenummer startende med nummer 1 idet man samtidig noterede det gamle løbenummer fra den forrige lægdsrulle, så man kan genfinde enhver. Ved siden af disse hovedruller blev der hvert år ført tilgangslister. De år, hvor der var hovedruller, indførtes tilgangen i dem efter de ordinære indførsler.

Tilgang, enten i form af tilflytning eller nyfødte drenge, blev noteret med et nummer, der fortsatte rækken fra hovedrullen, men yderligere forsynet med et bogstav, der skiftede fra år til år. Flytning blev noteret i den nyeste hovedrulle eller evt. tillæggsrulle, hvor han er registreret, ved en overstregning og en angi-

velse af nummeret på det lægd, hvortil han var flyttet samt det bogstav og løbenummer han havde fået tildelt i tilgangslisten. Hvis han var flyttet til et andet amt blev det også angivet. I tilgangslisten for det sogn, hvortil han var flyttet, angives fra hvilket lægd og evt. amt han var kommet sammen med hans løbenummer.

Dette system gør det meget nemt at følge de unge mænds flytning, både frem og tilbage i tiden. Lægdsrullerne er en af de meget få kilder, der peger fremad i tiden.

Indtil 1849 blev drenge indført fra deres første leveår. Efter 1849 blev de først indført som 15-årige og lægdsrullerne blev kun renskrevet ca. hvert sjette år, hvilket gør dem vanskeligere at anvende. Fra 1869 blev drengene indført det år, hvor de fyldte 17 år. I 1870 blev lægdsvæsenet ændret og der kom helt nye lægdsnumre.

Sølægderne indføres - flere detaljer kommer med

Allerede ved forordningen af 1/2 1770 blev det bestemt, at købstadsfolk og deres børn, som ernærede sig af søen samt de, der boede nær havet, skulle anses som søfolk og indrulleres. De kaldtes sølmitter, hvilket også brugtes som betegnelse for de områder nær havet, som blev udlagt dertil.

Indrulleringen skete dog i de ordinære lægdsruller indtil det ved en forordning af 8/1 1802 bestemtes, at sølimitområderne blev udvidet og

at man lavede en særlig registrering i de såkaldte sølægdsruller.

Sølægderne omfattede ligesom landlægderne som regel et sogn. De nummereredes amtsvis med de samme lægdsnumre, som brugtes ved landlægderne. Alle sogne, der grænser op mod havet, bælteerne og de større fjorde, fik den befolkning, der boede i sølimitområderne, overført fra landlægd og til sølæg. Øer som f.eks. Fanø og Fur blev helt omregistreret til sølæg.

Et lægd omfattede som regel et sogn; men for Fanø kan det nævnes, at på grund af det store indbyggertal, er Nordby sogn omfattet af ikke mindre end fire lægder, nemlig lægderne 102 til 105 i Ribe amt. Det samme kan ses i de større købstæder.

En særlig detalje ved sølægdsrullerne er, at de blev opdelt i tre kategorier, nemlig ungdomsruller omfattende drenge fra fødselen og til ca 15 år; hovedruller omfattende alle de, der kunne indkaldes og endelig ekstraruller, der omfattede de, der var fritaget enten på grund af, at de var forsørgelsespligtige gårdmænd, eller havde mindre skavanker, der gjorde dem utjenstdygtige som ordinære marinesoldater samt alle de ældre over 50 år, der stadig drev deres erhverv, f. eks. som fiskere. Først når de som gamle helt fraskrev sig søen, blev de slettet.

Ungdomsrullerne ligner meget landlægdsrullerne i indretning. Inden for hvert lægd registreres såvel gammelt løbenummer, hvis de allerede er indskrevet tidligere, som nyt løbenummer, evt. med bogstav for

tilgang. Drengens faders navn (moderens hvis faderen er ukendt), fødested, alder og opholdsted. Hertil kommer en ny kolonne "Faderen findes i Rollen og beboer Stedet No.". Her identificeres faderen entydigt, enten med hans nummer i lægdsrullen, eller som noget nyt med et nummer på stedet, hvor familien bor. Mere om det senere. Til sidst er der anmærkninger, hvor det bemærkes når de unge mødte på session og fik udstedt et såkaldt søpatent og blev taget i ed og blev overført til hovedrullen.

I hovedrullen finder man udover de ovennævnte oplysninger også kolonner, hvori det registreres hvorvidt den unge mand er usøvant, eller søvant, halvbefaren eller helbefaren afhængig af, om han overhovedet ikke har været på søen, om han har arbejdet som fisker, eller om han har været til søs med større skibe. Søpatentet er klassificeret tilsvarende, og hvis en ung mand opklassificeres, så får han et nyt patent. Det angives også, hvis han er familieforsørger, hvilket sted han beboer og eventuelt også stedets hartkorn. Hvis en indkaldt er på togt, så er skibets navn og eventuelt kaptajnens navn nævnt.

Søbeboerrullerne - en særlig registrering

Her er tale om en særlig række protokoller, hvor man holder styr på alle "Søe-Limit Stedernes Tai No.". Amtsvis og lægd for lægd med samme nummerering som i lægdsrullerne, findes lister med de enkelte steder opført med et stednummer, byens

eller stedets navn, beboerens navn, alder og hans registrering i sølægdsrullen. Det er vigtigt at huske, at hvis beboeren bor til leje eller har fæstet stedet, så er det ham og ikke ejeren, der registreres i modsætning til andre ejendomsregistreringer.

Søbeboerrullen føres løbende ajour med forandringer, når den gamle beboer dør eller går på aftægt, hvem der kommer ind som den nye beboer. Ligeledes registreres flytninger og hvis, der på en ejendom bor indsiderfamilier, er deres overhoved også nævnt. Det er såvidt jeg ved, den eneste kilde, hvor man med sikkerhed kan knytte en indsiderfamilie til et bestemt sted.

Hvis der sker udstykning, så registreres de enkelte parceller med deres beboere under den oprindelige ejendom. Senere kan de blive registreret som selvstændige steder med eget nummer.

Søbeboerrullerne findes i to udgaver. Den første omfatter perioden fra ca. 1806 og til ca. 1825. Den sidste fra ca. 1825 og til ophævelsen af de særlige regler for sølægdsvæsenet omkring 1860. Det er de samme stednumre, der benyttes i begge protokoller.

Disse temmeligt ukendte ejendomsregistre har især stor betydning, da de omfatter en stor del af perioden 1801-34, hvor der ingen folketælling findes. For Fanøs vedkommende har de en ekstra betydning, da øen ikke blev matrikuleret i 1688. Først med 1844 matriklen har vi en komplet ejendomsregistrering, der allerede fra

1806 erstattes fint af søbeboerrullerne.

Hvor findes de forskellige protokoller

Lægdsrullerne, både landlægdsruller og sølægdsruller samt søbeboerrullerne findes i Rigsarkivet i København. Lægdsrullerne (begge kategorier) findes i de særlige registre, der står på hylden til venstre for trappen ned til læsesalen. Heri finder man amt for amt, lægd (sogn) for lægd og år for år samtlige protokoller med det nummer, der sammen med amtets navn skal bruges ved bestillingen.

Søbeboerrullerne er, såvidt jeg ved, endnu ikke registreret her, men skal bestilles med angivelse af amt, lægdsnummer og årstal.

Lægdsrullerne kan findes i to eksemplarer. Det ene (den komplette serie) findes i Rigsarkivet og det andet (amtsmandens kopi) findes i de enkelte landsarkiver, hvor de kan rekvireres i det omfang, de er bevaret. Dette skulle også gælde sølægdsrullerne, men ikke søbeboerrullerne, der kun findes i Rigsarkivet.

Hvis du som slægtsforsker har undret dig over, at du ikke har kunnet finde en ane eller slægtning, der burde stå i lægdsrullen, så kan det skyldes, at han er sølimit. Derfor, kontrollér om der findes en sølægdsrulle, og hvis du finder ham her, så får du straks mange flere oplysninger, end de almindelige lægdsruller kan give.

Litteratur:

Håndbog for danske lokalhistorikere (Kbh 1965).

Politikens Håndbog i Slægtshistorie (Hans H. Worsøe). Flere udgaver.

Fabritius og Hatt: Håndbog i Slægtsforskning (3. udg, Kbh 1963) omtaler som den eneste beboerrullerne i tilføjelserne bagest i bogen.

Landsarkivet for Nørrejylland og hjælpemidlerne til dets benyttelse (guiden) bind 2, s. 110ff.

Mars 1810

Aar	Cam mel Løbe No.	Styr Løbe No.	Søboernes, Kædrenes oz Sømmerens Navne.	Kødfæb.	St. ver.	Dag. de.	Opholdst. fæb.	Befarenhed			Hvostlig Forfaring	
								Op holdst. fæb.	Op holdst. fæb.	Op holdst. fæb.	Om han er giff.	Over manne Bort.
11	1	1	M. Peters.	Mogenssen	16	Jiborg	jagdet					

Nærliggende Havneform.				Er i Hæden.		Tjekkes for Udfrisk ning form				Anmærninger.
Aar.	St.	St.	St.	Har til Løbes gørte Sæson ter.	Er hædet Søboernes Navn	Kom bient den	Ride rens Stiel	Board raad fæb.	Fræ varen de	
										1810 Mogens Petersen Mogens Olsen 2. d. af 14. Jan. 1811 14. Jan. 1811 17. Jan. 1811 18. Jan. 1811 19. Jan. 1811 20. Jan. 1811 21. Jan. 1811 22. Jan. 1811 23. Jan. 1811 24. Jan. 1811 25. Jan. 1811 26. Jan. 1811 27. Jan. 1811 28. Jan. 1811 29. Jan. 1811 30. Jan. 1811 31. Jan. 1811

Erkenn- Stedenes Kata No.	Byens eller Stæ- dernes Navne.	Beboernes Navne.	Ålder.	Beboerne findes i Huden.	Bemærkninger.
13	Andersgaard Kjøbstaden for C.G.A.C. Sept. No. 11. 1870.	Andersgaard Andersgaard Kiergaard Andersgaard	59 25 30	1854 1854 1854	Andersgaard Kjøbstaden for C.G.A.C. Sept. No. 11. 1870. Andersgaard Kjøbstaden for C.G.A.C. Sept. No. 11. 1870.
	Andersgaard	Andersgaard	29	1854	Andersgaard
	Andersgaard	Andersgaard	39	1854	Andersgaard
14	Andersgaard	Andersgaard	74	1854	Andersgaard
	Andersgaard	Andersgaard	37	1854	Andersgaard
	Andersgaard	Andersgaard	37	1854	Andersgaard
	Andersgaard	Andersgaard	37	1854	Andersgaard
	Andersgaard	Andersgaard	37	1854	Andersgaard
	Andersgaard	Andersgaard	37	1854	Andersgaard
	Andersgaard	Andersgaard	37	1854	Andersgaard
	Andersgaard	Andersgaard	37	1854	Andersgaard
	Andersgaard	Andersgaard	37	1854	Andersgaard
	Andersgaard	Andersgaard	37	1854	Andersgaard
	Andersgaard	Andersgaard	37	1854	Andersgaard
	Andersgaard	Andersgaard	37	1854	Andersgaard

Kjøbenhavn Amt Anno 1815
Ungdoms-Rulle 3die Indtil District.

Løyd.	Fam nret No.	Noe No.	København og Sønderens Navne.	Fødested.	Alder	Opholdssted	København des Rotten og deboer Stedet No.	Anmærkinge.	92
10	B	167	166	J. Jørgensen	Johann	S	Januar 1782	1782	2.
				J. Jørgensen	Johann	S	Januar 1782	1782	
		167	167	J. Jørgensen	Johann	S	Januar 1782	1782	
		168	168	J. Jørgensen	Johann	S	Januar 1782	1782	
		169	169	J. Jørgensen	Johann	S	Januar 1782	1782	
		170	170	J. Jørgensen	Johann	S	Januar 1782	1782	
		171	171	J. Jørgensen	Johann	S	Januar 1782	1782	
		172	172	J. Jørgensen	Johann	S	Januar 1782	1782	
		173	173	J. Jørgensen	Johann	S	Januar 1782	1782	
		174	174	J. Jørgensen	Johann	S	Januar 1782	1782	

Årsberetning 2003-2004

Ved Kit Bisgård

Generalforsamlingen fandt sted tirsdag den 6. maj i Nordeas lokaler.

Den forløb gnidningsløst. Alle blev genvalgt. Som sædvanligt blev årsskriftet uddelt, og forfatterne fortalte lidt om deres bidrag.

Da vi ved vores møde i januar 2002, hvor vore egne medlemmer kom til orde, kunne se, at flere af deltagerne havde stof til en spændende aften, var to af vores møder i efteråret 2003 helliget disse medlemmer. Derfor fortalte Jens Peder Skou den 16. september om sin forskning. Hans indsats for at finde frem til aneme og skrive tykke bøger om dem er helt usædvanligt imponerende. I forbindelse med sin forskning har han således fundet frem til, at Sjællands biskop fra 1639, Jesper Brochmann, var opkaldt efter en meget fjern slægtning i sin mors gren. Det er helt nyt for historikerne.

D. 14. oktober kom lektor ved Århus universitet, Steen Busck. Han fortalte om sædelighed og moral. Jeg tror, at mange af os fik ny viden om opfattelsen af, hvad man kunne og ikke kunne tidligere. Således var det ganske almindeligt omkring år 1700, at præst og degn kom op at slås i kirken under gudstjenesten. Det var utænkeligt 100 år efter. En meget givende aften.

D. 11. november fortalte vort medlem, Arne Sloth om kartof-

feltyskerne, som han nedstammer fra. Vi fik en historisk udredning og hørte om den forening, der er dannet af efterkommere efter kartoffeltyskerne. Til sidst så vi en film om en rejse, denne forening foretog til deres fjerne slægtninge i den egn, nogle af kartoffeltyskerne i sin tid kom fra.

D. 9. december fejrede vi ved vores julemøde, at foreningen har eksisteret i 20 år. Foreningen gav gløgg og æbleskiver, og Henning Kiilerich fortalte om foreningens begyndelse. Senere lavede han lotteri om en mængde af ham medbragte boggevinster, som alle var fint pakket ind. Det var helt overdådigt. Der blev mindst en gevinst til hver. Jeg personligt var meget heldig; jeg vandt en højst interessant bog om Vesterbros Passage. Tak, Henning.

Ved vores første møde i det nye år, d. 13. januar, var det medlemmernes egen aften. Her fortalte de, der ikke nåede at komme til orde for et år siden, om et eller andet interessant ved deres forskning. Af de mange indslag vil jeg blot omtale to. Thorkild Egemar fortalte om sit spændende arbejde på lokallhistorisk arkiv i Bramsnæs, og Sonja Salling fortalte om en pokal, som en fjernere slægtning havde fået for utallige gange og undertiden i stor fare at have ført et passagerskib (det sidste

med plads til 1300) til Amerika. En både hyggelig og interessant aften.

Den 24. februar kom vores gode, gamle kending, Erik Kann. Han var som altid oplagt. Denne gang hørte vi om registrering af landbefolkningen. Vi fik mange meget nyttige oplysninger, således at Erik Nørr: Præst og administrator (1981), er god. I godsarkiverne findes jordebøgerne, hvor der ofte står nyttige ting i forbindelse med handel af godsene.

Torsdag den 11. marts viste vort medlem, Flemming Damgaard Larsen om i Folketinget. Vi skulle først sluses gennem et større kontrolapparat, hvilket næsten var en oplevelse i sig selv. Det er nok indført efter overfald på stats- og udenrigsministrene. Jeg tror, vi alle var ved at gå bagover over den kolossale viden, Flemming Damgaard lagde for dagen. Han tænkte hele tiden på, at vi var slægtsforskere. I salen, hvor der holdes receptioner, og hvor alle statsministre hænger + et par andre koryfæer, kunne han således trække

utallige linjer bagud, hvor ministrene eller deres koner havde aner til fælles med andre ministre. Han sagde endda, at han kunne være blevet ved meget længere, men alt måtte jo have en ende. Vi endte i Grønlandsværelset til kaffe og kage. En meget spændende aften.

Den 13. april kom Karl Peder Pedersen, arkivar ved Landsarkivet for Sjælland m.m.

Han fortalte om alle de oplysninger, man kan få fra Politiets arkiver, og vi fik udleveret mange papirer, der kan hjælpe os til at finde frem til de rette arkivalier. Ved skilmissesager f.eks. så vi, at man kan komme tæt på årsagerne til skilsmis-sen. Der er naturligvis mest at hente i en ikke så fjern fortid.

Vi agter at fortsætte med at holde møderne på Kildegården. Vi planlægger at holde åbent allerede fra kl. 18.30, så medlemmer, der har brug for hjælp til forskningen, kan få den i den time.

Vi er nu 91 medlemmer.

Bestyrelsen for Roskildeegnens Slægtsforskerforening

Kit Bisgård, formand, Åstoftens 14, Svogerslev, 4000 Roskilde,
tlf. 4638 3514.

E-mail: kitbi@get2net.dk

Flemming Molin, kasserer, Dronning Ingeborgs Vej 1, 4000 Roskilde,
tlf. 4635 3118.

E-mail: molin@post5.tele.dk

Karna Hansen, sekretær, Æblehaven 106 st.th., 4000 Roskilde,
tlf. 4636 1056.

E-mail: karna@email.dk

Niels-Bjarne Kristensen, Dronning Sofiesvej 22, 4000 Roskilde,
tlf. 4635 3773.

E-mail: labenbk@post11.tele.dk

Jette Stoltenberg, Hallingparken 7,6., 2660 Brøndby Strand,
tlf. 4373 0402.

E-mail: jetestoltenberg@brnet.dk

Foreningens hjemmeside på Internettet:

<http://home6.inet.tele.dk/jvo/rsgp>

Herold

ISBN 87-89165-09-8
ISSN 0904-1417